

Lastniki in izdajatelj: Okrajni odbori SZDL Črnomelj, Kočevje in Novo mesto. — Izhaja vsak petek. — Uredništvo in uprava: Novo mesto, Cesta komandanta Staneta 25. — Poštni predal 33. — Telefon uredništva in uprave 127. — Tekoči račun pri Mestni hranilnici v Novem mestu 618-H-T-24. — Letna naročnina 480 din, polletna 240 din, četrtletna 120 din. — Tiska Tiskarna »Slovenskega poročevalca« v Ljubljani.

Dolenjski list

Tednik okrajev Črnomelj, Kočevje in Novo mesto

OD TEDNA DO TEDNA

Minul teden je ameriško zunanje ministristvo objavilo ameriško verzijo dokumentov o Jaliski konferenci. Objava teh dokumentov je vzbudila po svetu velikansko pozornost in tudi precej odpora. Mnogi se namreč vprašujejo, ali je bilo primerno v tako kratkem času po konferenci objaviti te dokumente.

Pri nas vzbujajo pozornost med veliko količino zapiskov o tej konferenci, ki so jih napravili ameriški diplomati, zlasti tisti, ki pričajo o tem, kakšno je bilo dejansko medsebojno zaupanje med tremi velikimi zavezniki med drugo svetovno vojno.

Poudariti je treba tudi tole: majhne dežele so se bile v drugi svetovni vojni proti fašizmu. Borile so se, kolikor so jim dopuščale lastne sile in tako imenovani subjektivni faktorji. Med njimi je bila Jugoslavija nedvomno med prvimi, če že ne prva. Toda ta dežela so se lahko borile samo do tiste mere, do katere so jim to dopuščale vesleje po svojem preudarku, boječ se, da bodo izpustile iz rok vpliv na narode, katerih samostojnost in želja po neodvisnosti sta v boju proti sovražniku nedvomno narasla.

Primer Jugoslavije je pokazal, kako rešnice so se trditve.

Vesile so se namreč — kakor kažejo objavljeni dokumenti — dogovarjale med seboj o razdelitvi vplivnostnih področij v povojnem svetu in mali narodi so jim bili samo pomembne uteži, ki naj bi premaknile tehtnico medsebojnega razmerja sil med velikimi tremi na tli oboje strani.

Ameriško zunanje ministristvo je z izbiro dokumentov poskrbelo, da nas je z objavljenimi zapiski prepričalo, da noben izmed velikih zaveznikov ni bil ravno irrdno prepričan, da bo povojno sodelovanje posebno iskreno in da bo dolgo trajalo. Sprito tega ni težko povzeti sklepa, da je vzlic medsebojnemu izrazom ljubeznivosti in obdarovanjem z raznimi ozemlji v vojnem času nezaupeanje je obstajalo. Tega dejstva ni moč pojasniti drugače, kakor s tem, da so se sami predstavniki vesile že takrat zavedali, da njihovi dogovori in, recimo kar odkrito, kupčije za povojno razdelbo niso bili nič drugega, kakor hiša na pesku. Na takšni podlagi pa še nikdar ni nobena zgradba trdno in dolgo časa stala.

Skupna nevarnost sprito vojne jih je združila. Toda predstavniki treh vesile so že takrat predvideli, da bo konec enotnosti, ko bo nevarnost minila.

Po vojni so nadaljevali dobro znano bitko za politični prestiž in za premoč v orožju, ki pomeni samo nadajevanje že znanih zaveznikov odnosov med vojno. Ker skupnega sovražnika ni več, so zavezniki nehali biti zavezniki in postali nasprotniki. Ne homo se v tem pregledu ustvarjali na posameznih dokumentih, ker je o tem dnevnih tisk že dovolj pisal, razen tega pa nam to preprečuje pomanjkanje prostora.

Toda poudariti je treba, da se je od časov Jaliske konference na svetu marsikaj spremenilo. Politika blokov, dogovorov in razdelitve vplivnostnih področij ni več edini način reševanja mednarodnih vprašanj. Ta politika namreč, ki je ustvarila napete odnose, je ustvarila tudi njihovo nasprotje. Drugače rečeno: pogoji sodobnega sveta so ustvarili tisto si'o, ki pomeni živo nasprotje razdelitve sveta na bloke in ki je dobilo domovinsko pravico pod imenom aktivna koeksistenca.

Ker je aktivna koeksistenca edini drugi izhod, in sicer izhod, ki ne vodi v vojno, je tudi edini up in edino ona lahko zanesljivo računa s tem, da bo število njenih pristašev čedalje bolj narasčalo.

V živinoreji smo lani dosegli lepe uspehe

Živinoreja je lahko zelo donosna panoga, o čemer je bilo že veliko govora. Prav gospodarsko zaostala Dolenjska ima dobre pogoje za umno in donosno živinorejo, česar se že zavedajo tudi posamezni živinorejci, ki tej panogi kmetijstva posvečajo čedalje večjo skrb. Neposredno korist od boljše živinoreje imajo sami živinorejci, posredno pa tudi celotno družbeno gospodarstvo. Velik delež pri napredku živinoreje imajo naši zadržni živinorejski odseki, ki obstojajo že skoraj pri vsaki kmetijski zadržni. To je prepričljivo dokazal tudi občni zbor živinorejskega odbora Okrajne zadržne zveze Novo mesto 13. marca, ko je odbor polagal obračun svojega dela v letu 1954.

18 kmetijskih zadrž novomeškega okraja je lani vodilo popolno selekcijo v govedoreji in imelo stalno mlečno kontrolo. Protij koncu leta se je med zadržni priključilo še 5 kmetijskih zadrž. To je za 150 odstotkov več kot leta 1953! V rodovnik je vpisane nad 1500 glav goveje živine, kar znaša okoli 12 odstotkov celokupnega števila krav. Ta številka, ki se bo sicer stalno večala, kaže, da se uveljavlja vzreja sivorjavega goveda.

Večina krav, vpisanih v rodovnik, je bila kontrolirana na uničeno. Letni zaključek mlečne kontrole izkazuje povprečje 2125,3 kg mleka na rodovniško kravo. V letu 1953 je znašal pa povpreček pri znatno manjšem številu kontroliranih krav le 1980 litrov mleka. To je zelo lep napredek v enem letu. Seveda je dvig mlečnosti odvisen od boljše pridelovanja krme. Temu vprašanju je okrajni zadržni živinorejski odbor posvečal še prav posebno pozornost, vendar še vedno premalo. V tej smeri bo moral še krepkeje prijeti za delo. Potrebna je večja uporaba umetnih gnojil na travniških in deteljskih, večje pridelovanje deteljnih semen in njih čiščenje, uvajanje travniških deteljin, boljše izkoriščanje strnišč s

Zasluge živinorejskih odsekov — Porast mlečnosti — Pet uspešnih razstav

setvijo zelene koruze, šiliranje krompirja v kadeh ter zelene krme v primitivnih silosih in podobno.

Največjo mlečnost rodovniških krav izkazuje kmetijska zadržna Škocjan in sicer povprečno 2495 kg mleka na kravo. Sledijo KZ Straža — 2299 kilogramov, KZ Šmihel — 2232 kilogramov, KZ Sentruperj — 2219 kg, KZ Mirna — 2197 kg, KZ Sentjernej — 2186 kg, KZ Otočec — 2182 kg in KZ Trebnje z 2176 kg. Ostale KZ izkazujejo manjše povprečje mlečnosti.

Okrajno povprečje mlečnosti znižuje mlečnost krav v Suhi krajini, ki znaša na območju KZ Hinje 1886 kg in na območju KZ Ambrus komaj 1598 kg. Zaradi slabe krme to področje nima možnosti, da bi bila mlečnost visoka.

Oskrbna z dobrimi plemeniki je bila stalna skrb živinorejskega odbora pri OZZ in živinorejskih odsekih. Lani je bilo kupljeno 48 bikov, vendar jih še vedno manjka okoli 20. Na jesensko licenciranje je bilo prigranih 147 bikov, od tega potrjenih 88. Šestnajst jih je bilo dočlenjenih za sejem za 12 ni bilo izdano skočno dovoljenje, ker so bili premladi. 31 pa je bilo izločenih. Večina licenciranih bikov je bila ocenjena v III. a in III. razred. To nas opozarja, da morajo KZ v bodoče bolj skrbeti za nakup kvalitetnejših bikov. Dober

plemenjak ni nikoli predrag, saj je prav od njega odvisno izboljšanje reje in dvig mlečnosti.

Pri osemenjevanju krav je pomagala tudi osemenjevalna postaja na Grmu, in pred kratkim organizirana postaja v Mokronogu. Na Grmu je bilo osemenjenih 655 krav. Uspeh je bil 70 odstoten, kar je izreden uspeh, če upoštevamo, da večina teh krav ni mogla biti oplodena zaradi okuženosti.

Lani je bilo prirejenih 5 živinorejskih razstav. Na razstavo v Veliki Loki je bilo prigranih 42 glav, v Sentjerneju 79, v Sentruperju 101, v Dolenjskih Toplicah 78, in v Straži 101, skupno torej 400 glav. V I. b razred so bile ocenjene 4 glave, v II. a 22, v II. b 52, v III. a 114, v III. b 94, v III. c 60 in v IV. 10 glav. Samo eno živinčeno ni bilo ocenjeno. Razmerje med razredi nam kaže, da se večina naše živine giblje v razredih srednje kvalitete in da je samo četrtina v boljše ocenjenih razredih. Prizadevati se moramo, da se bo to stanje izboljševalo. Na teh razstavih je bilo razdeljeno nagrad v znesku 703 700 dinarjev.

Na treh plemenskih sejmih je bilo prodanih 125 glav, od tega 65 v naš okraj, 30 v sosedne okraje, 30 pa v sosedne republike. Vrednost prodane plemenske živine je znašala skupno 7.510.200 din. Povpre-

na cena živinčeta pri povprečni teži 395 kg je bila 60.082 din. Najdražji bik je bil prodan za 80.000 din, najdražja krava za 90.000 din, pri telicah pa je bila dosežena najvišja cena 74.000 dinarjev.

Delegati so na občnem zboru odobrili dosedanje vsekakor uspešno delo živinorejskega odbora, izvolili nov odbor iz samih izkušenih živinorejcev ter sklenili, da je treba še razširiti in pospešiti delo za napredek živinoreje.

Ing. R. L.

RIBNICA — med NOB upravičeno imenovana »partizanska Ribnica« — praznuje 26. marca občinski praznik v spomin slavnih partizanske zmage v Jelencem žlebu 26. marca 1943.

Delavci naj bi dobili topel obrok HRANE MED DELOM

Glavni odbor Enotnih sindikatov Slovenije je že pred časom opozoril, da je za prehrano delavcev na delovnih mestih slabo poskrbljeno. Večja podjetja imajo sicer svoje menze, toda v njih se ne hranijo vsi delavci, pač pa samo del, to je predvsem tisti, ki ne morejo drugače dobiti hrane. Znatno del delavcev skoz dan ne uživa tople hrane, pač pa ima za malico, ki v večini primerov pomeni kosilo, le kos kruha in morda košček salame. To velja zlasti za delavce, ki se vozijo na delo z dežele. Pomanjkljiva prehrana vpliva na odpornost delavca pri delu, na njegovo

storilnost in tudi na zdravstveno odpornost.

Vzrokov za pomanjkljivo prehrano delavcev v proizvodnji je več, med njimi dokaj visoka cena hrane v menzah in na zadnjem mestu. Bolj verjetno je to glavni vzrok tam, kjer menze obstojajo. Druge je vzrok v tem, da je pri nas na Dolenjskem večina delavstva s podoželja. To so bolj ali manj priložnostni delavci, ki imajo še dom, so člani kmetijskih družin, doma spe in se hranijo. Ti skrbijo predvsem, da si zaslužijo čim več denarja, odnosno, da porabijo čim manj. Taki prinesejo s seboj na delo kos kruha in morda še kaj drugega, pogosto tudi pijačo in ob tem mrazem prizgriku so od rane ure, ko so doma použili topel zajtrk, pa do večera, ko se vrnejo z dela. Tretji vzrok je v tem, da je med delavstvom na Dolenjskem zelo veliko mladih delavcev in delavk, ki so šele stopili v delo. Povečini so z nizkim strokovnim znanjem ali pa brez njega, zato je tudi njihov povprečni zaslužek majhen. Vsa ta mlada človeka, zlasti ženska, hoče najprej ko pride v službo, da se obleče in nakupi razne potrebščine, ki jih vidi pri drugih. Zato si pripravi pri hrani, ne računajoč na zle posledice, ki morajo slediti. Anketna v nekaterih novomeških tovarnah je pokazala, da je res tako. Med drugim je pokazala, da ima komaj 50 odstotkov delavk v tekstilni tovarni toplo hrano popoldne, pri Novolesu pa celo komaj ena tretjina. Dokajšnjo število je takih, ki jedo samo dvakrat na dan ali morda samo enkrat toplo hrano, samo

da jim čimveč ostane za druge izdatke.

Kot smo že navedli, podhranjen delavec ne more dati od sebe tistega, kar bi sicer lahko dal ob normalnem hranjenju. Tak delavec se prej izčrpa, je bolj podvržen raznim bolelostim, njegova storilnost je manjša. Statistika tudi dokazuje, da se pripetijo največ delovnih nezdod proti koncu delovnega časa, ker je izčrpan delavec manj pazljiv.

Razumljivo je torej, da moramo skupno z razpravo o delovnih storilnosti, obravnavati tudi prehrano delavcev, ker je obaja povezana med seboj, vsaj do neke mere. To toliko bolj, ker povprečni zaslužek nekvalificiranega delavca vedno ne dosega življenjskega minimuma (izdatkov za normalno prehrano, stanovanje, obleko in kulturne potrebe). Prav tako je potrebno to vprašanje obravnavati tudi iz zdravstvenih razlogov.

Pri okrajnem sindikalnem svetu v Novem mestu je bila osnovana posebna sedemčlanska komisija, ki si prizadeva, da bi pri vseh podjetjih in na večjih delovnih organizacijah obratne kuhinje, v katerih bi dobili delavci med delom obrok tople hrane. Jasno je, da mora biti hrana dovolj izdatna in cenena. Komisija je pripravila izračun za obrok hrane enolončnice. Hrana za tak obrok, ki bi imel okoli 1000 kalorij, bi stala povprečno od 30 do 40 din, brez režije. Mišljen je tu izdaten obrok tople hrane s kruhom. Ker bi pripravljanje režije podražilo hrano, je komisija predlagala, naj bi podjetja vrnularja režijske stroške med svoje materiale ali režijske stroške, tako, da bi delavec plačal le vrednost hrane.

V posameznih podjetjih so o tem že veliko razpravljali, dokončnih zaključkov pa dosedaj še ni bilo. Posamezna podjetja sicer imajo svoje menze, toda v njih se hrani le določeno število delavcev. Tudi cena v posameznih menzah je različna, na splošno pa je previsoka za prečiščen del delavstva. Na primer v tekstilni tovarni, kjer imajo celodnevno hrano za 112 dinarjev, je za delavce v dnevnih izmenah še kar dobro poskrbljeno, če se pshlužujejo hrane v menzi. Dosti težje je za nočno izmeno, ki niha možnosti dobiti topel obrok hrane med delom.

Potrebno je, da se sindikalne organizacije, delavski sveti in upravni odbori odločneje zavzamejo za organizacijo obratnih kuhinj, prav tako pa tudi za to, da bodo v njej prejimali toplo hrano vsi delavci, posebnost tisti, ki za tako hrano nimajo nobene druge možnosti.

Gospodinjski tečaj

19. III. je bil zaključen II. tromesečni gospodinjški tečaj. V prostorih okrajnega gospodinjškega centra v Novem mestu so se zbrale vse tečajnice, 24 po številu in pod vodstvom tov. strokovne učiteljice Milke Češarove, tov. Malakove in Trdanove pripravile vse za razstavo. Zaključku sta prisostvovala načelnik okrajnega oddelka za prosveto in kulturo tov. Kastelic in odborničica centra tov. Sonja Sajetova.

Vsi navzoči so se prepričali, da so se tečajnice v treh kratkih mesecih naučile veliko tega, kar mora sodobna kmetka gospodinja vedeti o pravilni prehrani, sestavi jedilnih servisiranj, postrežbi itd. Zbrane tečajnice, njihove starše in sorodnike je pozdravil tov. Kastelic.

Kaj je s šentjernejskim spomenikom?

Dne 4. marca je objavil Dolenjski list na 4. strani dopis, v katerem Jernej Gorenc iz Johnstovna Pa., ZDA, med drugim vprašuje, kaj je s šentjernejskim spomenikom.

Zveza borcev v Šentjerneju, odnosno odbor za postavitev spomenika odgovarja: Tudi za našo organizacijo je to vprašanje najbolj pereče. Hočemo

postaviti spomenik padlim borcem in talcem, ki bo v ponos in okras Šentjerneja in v spomin poznim rodovom. Spomenik naj bi stal na trgu v Šentjerneju in naj bi imel pravilno urbanistično in arhitektonsko okolje. Občini Šentjernej je zagotovljena zidava upravnega posloppja, in pred to stavbo je, po mnenju vseh članov Zveze borcev, najprimernejše mesto za spomenik. V ta namen smo zaprosili arhitekta Marjana Mušiča in ing. Janeza Trenza, da nam izdelata načrt. Večji prazni prostor, kjer je stala pred bombardiranjem Vrhovca hiša, je namenjen za upravno posloppje in tam bo stal spomenik.

Upamo, da bo bodoča nova šentjernejska občina že letos začela z gradnjo upravnega posloppja. Sam spomenik brez primerne okolja ne pride do pravega izraza in pomena in prav zaradi tega se gradnja spomenika toliko časa odlašala. Iz srca smo hvaležni vsem darovalcem iz ZDA in drugod, ki so prispevali za spomenik, in naj nikar ne mislijo, da smo denar uporabili za kake druge namene. Ves denar, v znesku 475.000 din, je naložen na ime Zveze borcev Šentjernej v hranilnici odseka KZ.

Epidemija gripe pojenjuje

Kot zatrjujejo zdravniki — specialisti in epidemiologi republikanskih zdravstvenih ustanov, je bila letošnja epidemija gripe, ki je zajela skoraj vsa država, dokaj milega znamenja. Glavni val epidemije je sedaj zajel Srbijo. Bolezen traja po navadi dva do tri dni z visoko temperaturo v začetku.

Po podatkih higienskega zavoda Slovenije, letošnja epidemija gripe, ki se je najprej pojavila v mesecu decembru lani na Primorskem, postopoma pojema. Od začetka epidemije v mesecu februarju pa do 17. marca so v Ljubljani zabeležili 2143 obolelih za gripo, računajo pa, da jih je bilo v mestu skupno okoli 10.000 primerov. Po nepreverjenih podatkih, je obolelo za gripo v Crni gori dve tretjini prebivalstva, dočim v Makedoniji ni bilo to zimo številnih obolelih za gripo.

Gripa se prenaša s človeka na človeka. Zdravstvene ustanove so poudarile, kjer se je bolezen pojavila v večjem obsegu, podvele potrebne ukrepe za omejitev prenašanja. V nekaterih večjih mestih v državi so bile s tem namenomčasno zaprte osnovne in srednje šole.

Težavno delo stanovanjske komisije v Novem mestu

Če pogledamo, kako se je stanovanjsko vprašanje v letu 1954 reševalo, moramo priznati, da je bilo to reševanje od sil težavno in smučeno za prostolce, nič manj, če ne še bolj, pa za stanovanjsko komisijo. Kaj pomaga stanovanjska komisija, če ni stanovanj? Če pa bi bilo dovolj stanovanj, bi pa te komisije ne bilo. Tako se eno z drugo lepo veže snaukava pa se tisti, ki je stanovanja potreben.

Lani je bila stanovanjska komisija nekaj časa ukinitena. Posledice so se hitro pokazale. Zvišala je popolna anarhija. Išli so lastniki, celo tisti, ki bi glede na svojo maloštevilno družino še naprej lahko prenesli utemnitev in s tem mnogo pripomogli k reševanju stanovanjskega vprašanja v našem mestu, so pokazali zobe. In ker je bilo le prebudo, ni kazalo drugega, kot ponovno obnoviti stanovanjsko komisijo, da je poravnala vsaj najhujše primere, ter doseglja nekaj sporazumov. Tako je ta komisija postala za vsakega meščana in strahovalnica, ki razpolaga z nekaterimi sankcijami, s katerimi kolikor toliko drži prevrednotenje hišne lastnine na verzij, stanovanjske stiske pa ne more niti prepričati niti ublažiti, ker ni stanovanj.

Pa poglejmo še dalje. Na področju Novega mesta je po poročilu te komisije 1518 stanovanj. Od vseh teh stanovanj je več kot 10% nedravnih oziroma neprimerenih za stanovanje. Tako imenovani stanovanji v resnici precej manj, kot kažejo številke.

K temu dodatno še, da je bilo zaradi pomanjkanja stanovanj ne-rešenih 332 prošen, od teh dobrih 10% zelo nujnih primerov. Stanovanjska komisija je izdala v vsem lanskem letu le 6 oddočk za študijska stanovanja, pa še ta so bila pridobljena v štirih primerih zaradi smrti dosedanjega koristnika, eno zaradi izselitve, eno pa zaradi zidanja. Komisija je končno razpolagala še s štirimi slobodnimi stanovanji, ki jih je prepuštila vojski. Ta stanovanja pa so bila samo enosobna. Če pri pomnožimo še, da leže na stanovanjskem uradu nekatere zelo nujne prošnje že po nekaj let in da ne morejo dobiti primernega stanovanja niti bolniki, kaj šele

drugi in da je treba večkrat odrediti v stran vse druge, da se da stanovanje kakemu strokovnjaku, ki vstopi v službo pri naših podjetjih in ustanovah, moramo na žalost ugotoviti, da na nek način v Novem mestu še dolgo ne bomo rešili stanovanjskega vprašanja, še manj pa, da bi ga rešili v splošno zadovoljstvo. Če mesto samo ne bo v najkrajšem času poskrbelo za izboljšanje, potem nam tudi stanovanjska komisija prav nič ne pomaga.

V prvi vrsti bi bilo treba ne samo pripravi, marveč zahtevati od podjetij, ki zaposlujejo večje število delavcev, da sezidajo zanje zadosti prostornih stanovanj, saj prostora je v Novem mestu dovolj. S tem bi se pridobilo lepo število stanovanj, oz. bi delavci, ki po navadi stanujejo v najslabših stanovanjih, dobili možnost in zdrava stanovanja.

Pa še nekaj! Najbrže bi ne bilo tako napočeno, če bi mestna občina dobila večje kredite in bi pričela zidati enodružinske hišice. Te bi predprijemali mesečni najemniki oddajali zainteresirani upravljalci. Čem pa bi ta z mesečno najemnino hišico izplačali, bi ostala njegova last. Če na bi prvotni stanovalec hišice ne izplačal ali če bi se odselil, bi hišico prevzel drug zainteresirani. Tak sistem reševanja stanovanjske stiske je osvobodil n. pr. Ameriko in kaže, da se dobro obnese. Na vsak način bi bilo nekaj podobnega treba pri nas tudi uveljaviti. Če bi pri tem občina ali kdorkoli bil s takim sistemom prišel, nič ne izgubil, prebivalstvu pa bi bilo zelo pomastano.

Takrat bi seveda stanovanjska komisija odigrala svojo vlogo. Postala pa bi lahko nekatere nadzorni organ, ki bi v splošno ljudsko zadovoljstvo opravičala svoje posle.

VREME

Za čas od 26. marca do 3. aprila nestalno in večinoma hladno vreme s pogostimi padavinami, ki bodo tako deževne kot snežne. V prvih dneh aprila izboljšanje vremena.

Priljavljamo se za dostojno proslavitev 10-letnice osvoboditve!

Spomenik padlim borcem v Veliki Loki bo postavljen še letos

Ze pred leti so se v Veliki Loki razgovarjali o postavitvi spomenika padlim borcem in žrtvam fašističnega terorja.

Proslava občinskega praznika v Mirni peči

Na predvečer občinskega praznika v Mirni peči so na grških okrog Mirne peči zagoreli kresovi. Isti večer je bila proslava v novi dvorani Zadržnega doma. Pri tej priliki so Mirnopenčani pokazali svojo zvestost, kajti velika nova dvorana je bila nabito polna. Nismo bili sami, razveselili in počastili so nas s svojo prisotnostjo tudi tovaršji: iz Ljubljane so prišli narodni heroj Ivan Kovačič-Efenko, ljudski poslanec Franc Krese-Coban in tov. Alojzij Rajar-Miško. Iz Novega mesta sta bila prisotna: Zvezni poslanec tov. Avgust Jamnik in član okrajnega komiteja ZK tov. Jože Plavec.

Proslavo je otvoril tov. Janez Spendal, predsednik OBLO. Za njim je imel lep referat o pomenu občinskega praznika tov. Boris Savnik. Za tem je sledil primeren spored. Pel je tudi mirnopenški moški pevski zbor pod vodstvom tov. Borisa Savnika. Nato je sledilo ljudsko rajanje ki je trajalo do jutra.

Drugi dan, to je 16. marca ob 9. uri dopoldne je bila na pokopališču pri grobovih padlih partizanov komemoracija. Ob tej priliki so bili tudi položeni vencji na grobove padlih borcev.

Brezposelnost v Trstu

Gospodarska kriza in njena spremljevalka brezposelnost sta v Trstu čedalje hušji. Zaradi tega se številni Tržačani izseljujejo v razne prekomorske države. Lani se jih je izselilo nad 5000. Pred dnevi je spet odpotovala iz Trsta skupina 250 ljudi v Avstralijo. — Njim bodo sledili drugi, ki so že na zemljaniu.

ZA PRANJE FINIH TKANIN PERLONA NYLONA SVILE IN VOLNE JE EDINO SREDSTVO

Serion

TOVARNJA PROIZVOD **Elatorog** MARIBOR

Ing. Slavko Volk:

Nekaj napotil kostelskim kmetom

Dohodki iz kostelskih kmetij so vsakekor precej nižji in ne zadostajo za dostojno življenje. Obdelovalne zemlje je malo in še ta je razkosana v nešteto drobnih parcel. Ljudje so vedno hodili s trebuhom za kruhom, a na kmetovanju so gledali kot na najno zlo.

Po osvoboditvi je veliko število prebivalstva in sicer skoraj vsa mladina odšla iz Kostela v industrijo, šole itd. Na drugi strani potreba po kmetijskih pridelkih raste, prav posebno pa v tukajšnjih krajih, kjer prevladujejo gozdovi. Nujno je torej, da kostelski ljudje, katerih življenjska pot ostane v kmetovanju, začnejo kmetovati še bolj in na tem področju dohitijo kmete iz ribniške, velikolaške in dobrejske okolice.

POLJEDELSTVO

Na splošno so Kostelci dobri poljedelci, njihove so obdelane skoraj vse gnojne obiline. Vendar prideliki nekaterih kultur ne zadovoljujejo. Na pridelke koruze so kostelski kmetje, posebno v dolini Kolpe, res lahko ponosni. Potrebno bi bilo le uvesti redkejši saditev in dopolnilno gnojenje z mešanico superfosfata in kalijeve soli v razmerju 2:1. Umetna gnojila bi povzročila večjo klenost in vrednost zrnja, a tudi dozorevanje bi potekalo hitreje, kar je zelo važno pri našem podnebnju.

Pri pridelovanju krompirja pa bi bilo mogoče uvesti mnogo izboljšav. Dejstvo je, da ima krompir v višje ležečih krajih kostelske občine vse naravne pogoje za dobro uspevanje, dočim se v dolini Kolpe zaradi kotlin, značajne doline redno pojavlja krompirjeva plesen (rja). Dolinca pa imajo prednost v toploti, ki omogoča pridelovanje zgodnjega krompirja, ki je zelo donosno z ozirom na to, da se celotni kočevski okrajni delniški na Hrvaškem s ranim krompirjem oskrbuje iz Slovenskega Primorja oziroma Dalmacije. Potrebno bi torej bilo, da se dolinca začno baviti z zgodnjim krompirjem, dočim bi v višjih krajih lahko pridelovali semenski krompir, po katerem je vedno večje zanimanje v južnih republikah. Pri tem pa je treba vedeti in upoštevati tole: nobena krompirjeva sorta ne more zdržati v dolini v polni rodovitnosti več kot 3 leta zaradi neprimerne podnebnja, ki povzroča hitro izrojanje krompirja. Vprašanja izmenjave semen pa ne posvečajo kmetje v dolini nobene pozornosti, a v kolikor vendar tu in tam nekateri kmetovalci izmenjave seme, je to na slepo srečo. Čudno je, da se kmetje bolj ne zamislijo ob rezultatih poskusov, ki so bili izvršeni v Slavskem lazju, Vasi in Novih selih, kjer so rastle nove sorte krompirja, ki jih priporočajo kmetijska služba, pod enakimi pogoji z domačim krompirjem. Povprečno dvakrat toliko krompirja je dala večina novih sort kot domače seme.

Tudi pri gnojenju delajo dolinca napako. Čudno se sliši, toda drži, da se gnojijo krompirju preveč s hlevskim gnojem. Njive so v dolini že tako in tako redno gnojene že dolgo vrsto let in so v dobrem stanju. Velika količina hlevskega gnoja, posebno pa s svežega, daje na takih zemljah krompirju preobilico dušika, kar zmanjša odpornost krompirja proti različnim boleznim. Kaj mnogokrat se potem go-

di, da se kmet raduje bujni cimi čez leto, a v jeseni doživijo veliko razočaranje, ko najdejo v zemlji slab pridelek. Na gnojnih njivah bo pridelek enak, a verjetno celo boljši, kakor so to pokazali nekateri poskusi, če bomo gojili krompirju s nitrofoskatom, superfosfatom in kalijevo soljo.

Vkljub izmenjavi semen in pravilnemu gnojenju pa v kolonijem pridelovanju krompirja ne bodo mogli dolinca tekmatovati z višinskimi kraji, pač pa v pridelovanju zgodnjega krompirja. S tem v zvezi pa bi seveda važno urediti sposobne odkupne službe.

Vzasih je bilo fiziološko toliko, da so z njim plačevali davke, koruze pa malo, zdaj je pa narobe. Za fiziološko je bolj kot za krompir, da mu je zemlja pregnojna, ker se sadijo po koruzi. Pognojite mu samo z umetnimi gnojili, pa ne bo šel samo v rast, ampak bo tudi zrna.

ZIVINOREJA

Mlekarna, ki obstoja v Fari že skoraj 20 let, je povzročila v preteklosti in še sedaj kakovostni dvig kostelske živinoreje. Svojo vlogo opravljajo tudi sivorjavi biki, ki že dalje razdobje plemenijo in sirijsko sivorjavo pasmo. V zadnjih dveh letih so bili doseženi tudi organizacijski uspehi: osnovan je živinorejski odtsek pri zadrugah v Fari in Banjaloki z enotnim rodovnikom za sivorjavo govedo. Kontrolira se mlečnost rodovniških krav in toličbica mleka. V dolinskem področju je povprečna mlečnost čez 2000 l mleka leto po rodovniški kravi, dočim je v višinskem predelu manjša, toda povprečne toličbe izredno visoko, celo 4,3%.

Vendar je treba tudi na živinorejskem področju mnogo izboljšav. Najvažnejša stvar je izkoreniniti delno jalovost krav, ki jo povzročajo perio-

dične okužbe bikov. Tukaj bi morali bikorejci pokazati več strogonosti in neprisušati bikov na krave, ki se klatijo od bika do bika po leto dni, a brez uspeha. Na drugi strani je slab gospodar, ki drži kravo v hlevu, ki že dve leti ni telila.

Kmetovalci prehajajo na hlevsko rejo živine. Kako naj izraste iz teleta lepa žival, ki bo delala in dajala mleko in redno potomstvo če je privedena v najbolj zadržljivem in temnem kotu stale in pozimi sploh ne vidi sonca? Povečanje oken, redno zračenje, ureditev izpostavo za mlado živino, to ne stane dosti, a pomeni važen korak pri napredku živinoreje.

Izboljšanje krmiljenja pa je povezano z osuševalnimi deli površin ter gnojenjem travnikov s hlevskim gnojem, gnojico in umetnimi gnojili. Tukaj obstoja nevarnost, da bodo umetna gnojila sčasoma travniške zemlje popolnoma izčrpala. Nujno je torej, da se gnojijo s hlevskim gnojem tudi travniki vsaj vsako leto in potem se uporabijo umetnih gnojil in treba biti. Hlevski gnoj pa odtegnemo fiziološki krompirju, seveda ne popolnoma, pa ga bo tudi za travnike.

SADJARSTVO

Pobočne lege, ki se vlečejo po celi kolpški dolini od Osilnice do Bele krajine imajo za uspešno sadjarstvo odlične pogoje. V sadnih letinah predstavlja sadje važen vir narodnega dohodka če pri sedanjem stanju kostelskega gospodarstva. Vendar na splošno gledano kostelsko sadjarstvo propada. Staro dreve, ki je bilo odlično prilagojeno na podnebne razmere in raslo na sveži zemlji se je izrodilo. Mlado dreve, nabavljeno iz drevesnic na slepo srečo, raste brez vsakega gnojenja in pravilne oskrbe ter razumljivo

ne daje tistega pridelka, ki bi ga sicer lahko pričakovali. Še najbolj so kmetje zadovoljni s doma na divjakih vzgojenim sadnim drevjem, ki je v svojih potrebah skromnejše.

Kostelsko sadjarstvo je v glavnem ohišniško, v bodoče se pa bo moralo širiti na sveže zemlje izven dosed. sadovnjakov. Tozadevno so že doseženi prvi uspehi v zvezi z denarnimi podporami, ki jih bodo deležni kmetje, ki bodo zasadili strnjene sadne nasade na novih legah. Da je ta pot pravilna, so pokazale izkušnje sadjarških pionirjev v Kostelu Delcaha Antona iz Podsten in Zdravčeta Ivana iz Brsnika.

Sadno drevje je v nižjih legah že močno napadeno ameriški kapar. Kmetijska služba s svojimi skromnimi tehničnimi sredstvi vodi zatiralno akcijo, ki sama po sebi ne more opraviti s tem hudim škodljivcem. Radi najrazličnejših vzrokov, sadno drevje ni nobeno leto pravilno očiščeno in prereditveno. Mnogo sadnih dreves živjarijo po sadovnjakih in predstavljajo samo leglo bolezni in škodljivcev. Nujen ukrep bo, da bo upravnna služba ostro kaznovala lastnike sadovnjakov, ki ne bodo izpolnjevali svojih obveznosti. Kar ne rodi, ne spada v sadovnjak, ker se ne izplača niti čiščenje niti škropljenje.

Prav tako važno, če ne še bolj, kot čiščenje in škropljenje sadnega drevja, je gnojenje sadnega drevja. Koruza raste eno leto in dobi v enem letu več gnojila kot sadno drevo, ki raste 40 let. Izkušnje na štajerskem so pokazale, da so ameriškega kaparja onemogočili le tam, kjer so vzporedno z rednim škropljenjem tudi redno gnojili. Pojasnila kako in s čim, pa je mogoče izvesti pri občinskem sadjarju ali pri drugih kmetijskih izvedencih, Ing. V. S.

Sadjarstvo v Beli krajini

merih nepravilne — preplitve, v vsakem primeru pa skoraj preozke. Drevesna jama naj bo 40 do 50 cm globoka, široka pa 1 in pol do 2 metra. Praktično pa lahko rečemo: globoka do kolena, široka v velikosti človeka. Pri kopanju vrzemo rodovitna plast zemlje na eno, nrtvico pa na drugo stran, dno jame pa še prerahljamo. Zadoščati tudi, če nrtvico dovolj globoko prerahljamo, ne da bi jo metali iz jame. Pred sajenjem zabijemo drevesni kol v odprtjo jame, ki naj bo za visokodebelno drevo dolg 2,5 metra in pri vrhu 6 do 8 cm debel. Pri sajenju moramo upoštevati to, da damo drevesce na severno stran kola, da je zavarovano pred ožigi. Jamo zasujemo približno dva tedna pred sajenjem, da se zemlja viježe. Zgornja rodovitno prst si ohranimo zato, da jo damo okoli korenin. Pred sajenjem obrežemo korenine z ostrimi škarijami do zdravega mesta, nato pa jih namakamo v zmes kравkave, ilovice in vode. Drevo posadimo nekaj višje, kot je površina zemlje, ker moramo upoštevati, da se bo zemlja nekoliko sesedla. Pomagamo si z lator, ki jo položimo čez jamo. Korenine razvrstimo na vse strani in jih dobro obdoplujemo z rodovitno prstjo, kar napravimo najbolje z roko. nato pa dobro potlačimo, da se zemlja oprime korenin. Na vrh potrosimo 50 do 100 kg dobro prepreležane hlevskega gnoja in ga pokrijemo s tanko plastjo zemlje. Iz te zemlje napravimo drevesni kolobar v obliki skleda in po potrebi drevo zalijemo z vodo. Če je suša, moramo paziti, da ga skozi leto večkrat zalijemo in okopljemo kolobar, da ga ne preraste ple-

vel. Dobro je, če ga zastremo z gnojem ali kompostom, da pospešimo godnost tal in preprečimo izhlapevanje vode. Ker so naše zemlje precej slabašne na fosforju, je dobro da gnojimo s fosforjem na zalogo. To napravimo tako, da pri sajenju primešamo zemlji, 2 do 3 kg superfosfata na eno jamo.

Ker je v naših sadovnjakih največja mešanica raznovrstnih sort, moramo v bodoče urediti čiste nasade, to je, da bomo sadili v enem sadovnjaku samo jablane, v drugem samo slive itd. Izogibati se moramo prevelikemu številu sadnih sort, zato je treba upoštevati sorte, ki jih predvideva sadni izbor za Slovenijo, to je, sorte predvidene za naš okraj.

Jože Škof

Zaključek kmet. gosp. tečaja v Žužemberku

Pred kratkim je bil v Žužemberku zaključen kmetijsko-gospodarski tečaj, ki je trajal približno 3 mesece in ga je obiskovalo 33 deklet iz vse občine. Za zaključek so razstavile razne kuharske izdelke in ročna dela.

Razstava je bila v zadržnem domu. Ze ob vstopu je obiskovalec dobil prijeten vtis uredenosti in domačnosti. Videli smo prve začetke ročnega dela, ki so bili pogotič koncu vedno lepši. Vsaka tečajnica je pripravila tudi nekaj svojega kot na primer razne prte, perilo in podobno. Zelo lepa je bila miza z opremo za dojenčka. Razstavo so poživljali ustrezajoči napisi, posebno pa pokrajinske silke in tihotižja domačega umetnika Franca Mlakarja. Se-

veda ni manjkalo lepih tort, raznega peciva, prigrizkov in narezkov — vse lepo razporejeno. Marsikdo se je ustavil ob mizi za slavnostno kosilo in pijačo ter orodjem za žetev in košnjo.

Na razstavi je bilo ves čas dosti obiskovalcev. Ob zaključku so bili povabljeni starši tečajnic ter vodstvo tečaja s predavatelji, katere so pogostili. Tečajnice in starše je pozdravil tovariš Mervar in izjavil, da je tečaj zelo lepo potekal in dobro uspel. Ena izmed tečajnic se je zahvalila predvsem kmetijski zadrugi, kuharici Melji Mlakarjevi, učiteljici ročnih del Dragici Mlakarjevi in vsem, ki so pomagali tečaju.

K. M.

Valentin Čarman:

Pojasnilo gozdnim posestnikom glede prometa z lesom

Tudi glede prometa z lesom je potrebno nekaj pojasnil, ker je to poglavje zase in predmet najrazličnejših prekrškov. Tozadevna uredba o prometu z lesom predpisuje v 2. členu, da ga smejo kupovati:

1. Državna in zadržna go spodarska podjetja, katerih poslovni predmet je predelava lesa ali promet z lesom;

2. kmetijske zadruge in zadržna podjetja les iz zadržnih in zasebnih (privatnih) gozdov;

3. zasebniki samo les za potrebe svojega gospodarstva in za potrebe svoje obrti, če je ta predpisno registrirana. Zasebniki ne smejo prekupčevati z lesom.

Les pa smejo prodajati (člen 3. uredb)

1. Državna gospodarska podjetja, katerih poslovni predmet je promet z lesom;

2. kmetijske zadruge in zadržna podjetja kupcem pod 1 do 3 prejšnjega odstavka odnosno člena 2.

3. zasebni lastniki in upravitelji državnih, zadržnih in zasebnih gozdov, če dobe sečno dovoljenje za sečno lesa za prodajo. Prodajati pa ga smejo le državnim in zadržnim gospodarskim podjetjem in kmetijskim zadržam, zasebnikom pa le za potrebe navedene v tečki 3 prejšnjega odstavka odnosno člena 2.

Za vsak posev lesa iz kraja v kraj z vlakom ali kamionom je potrebna spremnica, ki jo za les, posekan v zasebnih gozdovih, izda tista okrajna uprava za gozdarstvo, ki je izdala sečno dovoljenje. Za prekrške teh predpisov je predvidena denarna kazen do 10.000 dinarjev ali zapor do 30 dni, izreči pa se sme tudi odvzem lesa, ki je predmet prekrška.

V zvezi s tem pripravljamo gozdnim posestnikom, da imajo pri prevozu svojega lesa s kakršnikoli vozilom vedno pri sebi kontrolni list odnosno plačilni nalog v čokaz, da je bil les posekan na podlagi veljavnega sečnega dovoljenja.

SPLOŠNO GRADBENO PODJETJE

»PIONIR«

NOVO MESTO

prodaja

2 težka konja

v starosti 8 in 6 let

pravilno odkazan in prevzet. Prav tako bi se enkrat opozorilo gozdne posestnike, če se hočejo izogniti sitnostim, pomotom, stroškom in kaznim, pustijo gozdarske predpise ter naj poleg drugih nepravilnosti zlasti ne sekajo lesa brez sečnega dovoljenja in odkazila ali istega vozijo neprevzetega in neizgospodanega. V kolikor pa se gornjega ne drže, naj se potem ne jeze na gozdarske organe, če se jim bo tak les odvezl in prestopke prijavilo v kaznovanje.

Ker je vprašanje ureditve prometa z lesom in plačevanje orispevka v gozdni sklad postavljen precej na ostrino, bo prav gotovo vsakogar zanimalo, kam se ti prispevki stekajo in v katere namene se uporabijo. Celotni prispevek v gozdni sklad se deli tako, da gre 15 odstotkov v občinski, 50 odstotkov v okrajni in 35 odstotkov v republiški gozdni sklad. Občina iz 15 odstotnega deleža prispevka za les, posekan na njenem področju, plača stroške nabave gozdnega semenja in sadik za setev in pogozdovanje, stroške dela soteve semenja in pogozdovanja nege in čiščenja gozdnih kultur, zatiranja raznega škodljivca mrčesa in nalezljivih bolezni gozdnega drevja, popravila gozdnih poti in tako dalje. Okrajna uprava za gozdarstvo pa iz svojega deleža po potrebi krije eventualni primanjkljaj v občinskih gozdnih skladih za izvršitev zgoraj navedenih del, dalje krije stroške javne gozdarske službe, urejanja gozdov, gradnje in vzdrževanje.

gozdnih poti in cest, poslopji in naprav, ki so potrebne za posejevanje gozdne proizvodnje in stroške za strokovno vzgojo gozdarstva kadra. Iz republiškega sklada pa se krijejo stroški republiške uprave za gozdarstvo, stroški za pogozdovanje v Krasu in proračunski primanjkljaji okrajnih uprav za gozdarstvo ali gozdnih gospodarstev v primerih, kadar so njih izdatki za gozdnokulturna, gozdnotehnična in druga dela večji od dohodkov.

V kolikor gozdni posestnik izvrši določeno delo v svojem gozdu, ima prav tako pravico do polnega plačila za to delo pod pogojem, če je bilo strokovno pravilno opravljeno, kar mora potrditi pristojni gozdarski organ, ki tudi ocenjuje vrednost dela. Isti organ mora za izvršitev vsakega dela predhodno dati svoj pristanelek in strokovna navodila. Zato pripravljamo gozdnim posestnikom, da se pred pričetkom takih del predhodno posvetujejo s pristojnim okrajnim logarjem ali gozdarjem, ki bo dal vsa potrebna pojasnila in navodila.

Kdor pa želi podrobnejši pojasnila glede predpisov v gozdarstvu z gozdovi, naj se obrne na gozdarske organe, ki mu bodo radevolje vse potrebno obrazložili. To bo vsakekor bolje, kot pa storiti prekršek, ki povzroči razne neprijetnosti in škodo. Morebitne nejasnosti in spremembe pa bomo po potrebi še objavili v Dolenjskem listu, na katerega uredništvo se gozdni posestniki tudi sami lahko obrnejo za pojasnila.

Dopis iz Dragatuša

Dragatuš, malo večja vas od ostalih okoliških, je sedaj občina. Stoji na manjši vzpetini, sredi dragatuškega polja, oddaljen od središča Bele krajine in Črnomunja 8 km, od Vinice, Zupančičevega rojstnega kraja, pa 10 km.

Ze zunanjim videz vasi kaže, da je središče občine, tukaj. Pred letom dni so ožike pot spreminili v široke in jih popravili. Pred kratkim je Dragatuš dobil javno razsvetlovanje. Dragatuš ni samo naravni center okoliških vasi, v njem se v glavnem razvijajo tudi politično, gospodarsko in kulturno življenje celotne občine. Največja povojna pridobitev za Dragatuš in celotno občino je električna razsvetljava. Skoraj po vseh vajah so steklebe in senožeti dobile elektriko. To je v Dragovanju vasi, na Selah in Goleku jih še imajo. Upajo, da bodo tudi po teh vajah še letos imeli električno luč, saj so drogovje že postavljeno, samo priključek je še potrosen.

Pred leti so si prebivalci na ruševinah osnovne šole postavili novo zadržni dom, ki je ponos vseh občanov. V domu so uredili več upravnih prostorov in dvorano, kjer imajo vsako nedeljo kino predstave, razne igre in podobno. Imajo tudi svoj kino-predstojator in lahko gledajo filme vsako nedeljo, toda žal se večkrat prav slabo sliši in vidi, ker aparatura ni popolna. Zato starejši ljudje predstav ne obiskujejo. To napako bi morali popraviti, da bi lahko uresničili poslanstvo filma: vzgoja in zabava ljudi.

Mladina nam je to zieno pripravila presenečenje. Po dolgih uspešnih vajah je priredila v dvorani zadržnega doma Golodovega Gospo. Mladolince. Težave so imele teden, ker niso imele nobenega izkušnega režiserja. Zato so vse naredili sami in so vendar imele uspeh, ki jih je tako opogumil, da bodo šli kosovati še v Slari trg in morda še kam drugam. Medljo za tem smo v leti dvorani gledali že znane igrance iz Petrove vasi, ki so igrali komedijo »Okence«.

V Dragatušu je precej problemov, ki bi jih bilo treba nujno rešiti. Med temi je zelo pereče vprašanje nove šole. Ki se središče občine, ki je sedaj v Dragatušu po desetih letih osvoboditve, je pouk v treh stavbah, kar onemogoča dober učni uspeh v šoli. Prebivalci že dolgo molijo na gradnjo nove šole. Našli pa so se nekateri, ki so trdili, da je treba naprejši narediti cerkev, potem šole šola, vendar so zagnale naslednje sile in so misel o gradnji cerkve morali opustiti. Za pred letom so precej govorili, da je treba graditi novo šolo in narčni so baje bili že tudi napredni. Toda sedaj je vse nekako zapadlo.

Največji dogodek za občino bo letos vsakekor praznovanje občinskega praznika — 5. maja. V prvih dneh maja se bodo ljudje spominjali dveh občinskih pomembnih za dragatuško kroniko: 20-letnice spora ljudi z Zandamerjo na petenajstih volitvah in 11-letnice razrušitve Dragatuša. Za državne volitve 5. maja 1935 je takratno državno vodstvo zaprlo sedem občanov. Proti Zandamerji so tedaj nastopili možje in ženske s kamnjenim, lovkami puškami in podobnim, da bi izpustili aretirance. Zandari pa so odgovorili z orožjem in enega ubili. Kritiki je bil še večji in zapre ljudi so morali izpustiti. Med NOV pa so 5. maja 1944. Novici uskratili izvedli letalski napad na Dragatuš z namenom, da uničijo Glavni štab NOV Slovenije. Pri napadu je bila ubita ena oseba, polovico vasi pa je bilo porušeno. V spomin na te dve pomembni občinski dogodki je občinski svet ustanovil »Občinski letalski odbor za proči koncu preteklega leta proglašil 5. maj za občinski praznik.

Letošnja zieno je bilo splošno izobrazovalno delo zelo uspešno. Najprej je bil tečaj RK za dekleta. Obiskovalo ga je nad 50 deklet, ki so redno dvakrat na teden prihajale v Dragatuš, so do dobili znanje v prvi pomoči, prehrani in zgradbi človeškega telesa. Da je tečaj imel uspeh, je veliko pripomoglo učiteljstvo in babice. V mesecu februarju je bilo triteneski kuharski tečaj, ki ga je obiskovalo 38 deklet iz vse občine. Glavni namen tečaja je bil, da dobe dekleta znanje o kuharstvu tudi preprostih kmečkih ljudi. Ne samo dobrot. Poleg praktičnega znanja so poučile tudi ure skrbnosti, vzgojne, zemljevidne in računstva. S tem je dobil tečaj splošnoizobrazovalni značaj. Tečaj je vodila teta. Medvedova iz Črnomunja prav nje učiteljstvo, občini in KZ se je treba zahvaliti, da je tečaj dobro uspel. Na zaključek tečaja so prišle tudi matere, da so videle kako znajo kuhariti njihove hčerke po tritenanskem učenu. J. Dž.

Ne pozabite: vsak naročnik Dolenjskega lista je ZAVAROVANI

FOX daje čevljem blešk in jih konzervira

Brusniška acaleja neznan dolenjska znamenitost

Narava in družbene razmere sta našo Dolenjsko v preteklosti obdarovali s posebnimi lepotami in zanimivostmi, ki jih drugod po Sloveniji ni, ali pa niso tako svojstvene. Na tem področju smo morda včasih glede propagande za tujski promet nekoliko preveč skromni in rezervirani, zlasti če pomislimo na nekatere druge kraje in države, ki s hrupno propagando ustvarjajo zanimivost celo tam, kjer jih ni.

Pred tremi leti sem v »Tovaršcu« in »Ljubljanskem dnevniku« objavil zanimivo novico o nahajišču pri nas dotlej neznanne rastline — pontske acaleje blizu Brusnic pod Gorjanci. Kmalu nato sem to objavil tudi v poljudno-znanstveni reviji »Proteus«, kjer sem v skopih besedah prikazal pomen tega nahajališča. Pravzaprav za široko javnost res ne bi bilo nič posebnega, ako bi se pojavila kakšna nova rastlina, saj končno na tem sloni razvoj

vsrega živnega sveta. Življenjsko slabšeje rastline, podlegajo krepkejšim, ki v borbi za obstanek zmagujejo. Tu pa ne gre za takšen normalen pojav, ker je naša acaleja potomec prednikov iz predledene dobe in se od takrat v svoji obliki najbrže ni izpremenila. Vrtinjski vzgojeni križanci, ki žare v raznih prekrasnih barvah, imajo zaradi občutljivosti v tej ali oni smeri razmeroma kratko življenjsko dobo, čeprav jim nudimo vse pogoje za obstanek. Acaleja pod Gorjanci pa raste s polno močjo v pustih zakisanih tleh, kar da slutiti, da je tu njeno prirodno rastišče.

Pred ledeno dobo je bila rastlinska odeva naših krajev drugačna kakor je danes. Ledene mase, ki se se pomikale od severa proti jugu so skoraj popolnoma uničile prvotno rastlinstvo posebno tam, kjer se preko visokih gora (Evropa, Azija) ni moglo uvoževati proti jugu. Nekateri

rasline pa so le vzdržale v tem trdem boju s snegom in ledom in so danes velika redkost in znamenitost, ker nam odkrivajo mlajšo zgodovino rastlinstva in omogočajo ustvarjati razne posredne zaključke za neko določeno geološko razdobje. Mnogo takšnih znamenitosti — večinoma majhne rastline — ki jih vedno znova pridejo ogledovati znanstveniki in ljubitelji vsega sveta, najdemo v naših in Ziljskih Alpah. Sploh se naša država zaradi svojstvene geografske lege ponaša z mnogimi rastlinami iz predledene dobe in ni izključeno, da bomo sčasoma tudi brusniško acalejo pričevali med te redke bisere rastlinstva. Bojim se le, da se tega premalo zavedamo in da se premalo zanimamo za rastline, ki so pokrivalo našo zemljo pred ledeno dobo — to je približno pred dvajsetimi milijoni let Dolenjska metropola se spriklopa te skoraj senzacionalne

novice se zganila ni. Zdi se, da se zadovoljuje s posebnimi lepotami, s katerimi jo je obdarila narava. Sanjavo se ogledujejo v zrcalu zelene Krke, mogočni Gorjanci pa jo zamane vabijo in kličejo »obišči nas! Ali za profesorjem Seidnom, ki je tako rad zahajal v Gorjanice, res ni nikogar, ki bi nadaljeval njegovo delo? Prepričan sem, da bi bila njegova poslednja želja, videti originalno pontsko acalejo rasti na naših tleh, če bi le malec slutil, da raste pod Gorjanci. Tudi mi se moramo zavedati, da bo nahajališče acaleje pod Gorjanci najbrže prej ali slej mednarodnega pomena, ako razni ljubitelji in roparji znamenitosti ne bodo prej popolnoma uničili te krasotice. Menda nismo več v tistih časih, ko so ambiciozni tuji odkrivali in se okoriščali z našimi znamenitostmi, mi-mo katerih smo mi slepo hodili. Ni namreč dolgo tega ko so okrasno vrednost vitke Pančičeve omorike (smreke) spoznali Nemci v Srbiji in jo doma začeli razmnoževati in veliko. Mi smo pozneje uvaž-

li to smreko iz Nemčije za drag denar, čeprav imamo edinstven rezervat te smreke na svetu, ki izvira iz predledene dobe. Raziskovanja Vidala Barleta so pokazala, da imamo na področju Gorjancev in Kočevskih gozdov in celo v najbližji okolici Novega mesta, ogromen rezervat domačih ohridjev (kukavic) med katerimi je najznamenitejši lepi čevljev ali čevljevček. Ugotovil je blizu 30 vrst kukavic in mnogo drugih redkih rastlin. Pretežni del Gorjancev pa botanično ni raziskan in ne vemo natančno, kaj vse skrivajo košnice in gozdovi.

Paradoksono zveni dejstvo, da je Novo mesto, vsaj pred drugo svetovno vojno, imelo relativno višji odstotek izobraznosti, kakor katerikoli drugo mesto v Jugoslaviji, da pa se ni skoraj nihče s poklicno gorečnostjo ukvarjal z rastlinstvom na domačih tleh. Izgleda, da niti Gorjanci niso privlačni za rastlinske raziskovalce, ker je pač treba temeljito spremeniti pojme o času in prostoru. Ni čudno ako na primer natančno vemo, koliko

cm na dan zraste regrat na Kamniških planinah, na področju Gorjancev pa še stoletja starih rastlin nismo odkrili. Zaželjeno bi bilo, da bi zlasti lokalne oblasti posvetile pozornost takšnim problemom. Ni treba ponovno poudarjati, da so takšni prirodni rezervati znamenitosti neprecenljive vrednosti, treba pa je nekaj ukreniti, da bodo zaščiteni pred človeško razdiralno silo. Priznati moramo, da ima Novo mesto, samo že po naravi posebne čare, ki jih je treba dvigniti na takšno višino, da bodo kar najbolj gospodarsko koristni. Tu bi omenil važnost tujškega prometa, ki ima že danes velik pomen v narodnem gospodarstvu. Z naraščajočo tehnizacijo sveta bo tujski promet hitro naraščal in postajal vse važnejši za tiste kraje, ki se že danes tega zavedajo in skušajo odpraviti monotonost razmer in programov, ki delujejo dolgočasno na človeka. Vsakomur je jasno, da imata rastlinstvo in voda, ki sta najmočnejša elementa pri vsakokratnem oblikovanju krajine, tudi tukaj odločilno

vlogo. Zato se nikakor ne smemo zadovoljiti s povprečno urejenimi nasadi znotraj mesta, temveč moramo s skrbnim izborjenjem lokacij za gradnjo novih stavb in vključenege rastlinstva skrbeti za skladen razvoj mesta in pravilno oblikovanje krajine, ki jo je narava kakor nalašč ustvarila za tujski promet. Iz znanstvenih, kulturnih, higienskih in tujsko — prometnih razlogov pa smo dolžni zaščititi domače rastlinstvo, kamor pritevamo tudi našo brusniško acalejo kot izjemno in redek primer. Prepričani smo, da bo to nahajališče v bližnji bodočnosti znamenitost kakor je znamenito nahajališče pontskega sleča v Španiji, ki je tudi ostanek predledene dobe. Pa tudi brez tega moremo biti ponosni na to odkritje, ker je važen prispevek k poznavanju naše lepe Dolenjske.

Ogorevc Miha

RAZVESELITE
SVOJE V TUJINI
Z »DOLENJSKIM LISTOM«

IZ VASILSKIH KRAJEV

Iz Livolda pri Kočevju

12. marca popoldne je Ivan Lavrič, čestiar iz Crnega potoka odmetaval sneg na cesti Livold — Mozelj. Ko se je vračal domov po poti, ki vodi od glavne ceste proti Črnemu potoku, je opazil, da rjše skozi sneg na neki nekak črni. Bil je divji prašič. Ko ga je Lavrič opazil si je mislil: »Sedaj ti bom pomagel, ker si mi koruzo požrl.« Ko je prašič zapazil Lavriča v neposredni bližini, ga je napadel. Lavrič se je začel z njim boriti, ubiti pa ga ni mogel, ker pri sebi ni imel drugega kot lopato. Vendar pa je prašiča toliko obvladal, da ga je pritisnil v sneg in prijel za ušesa ter skoraj četrt ure klical na pomoč. Starije delavci, ki so se vračali domov po cesti iz Ravndolja proti Livoldu so slišali klicanje in so mu tekli na pomoč. Približno 150 metrov pred mestom so opazili, kako se človek v nekem bori in ko so prišli bližje, so videli da je pod Lavričem divji prašič. Vsi so planili nanj in ga z navadnim nožem zaklali. Lavrič se je ves izmučen oddahnil in ves v strahu povedal, kako si je predstavljal, da ga bo prašič raztrgal, če ne bo pomoči.

Zadevo so prijavili upravi državnih lovišč v Kočevju, ki je prašiča odpeljala. Ali bo Lavrič za to prejel kako nagrado, ni znano, zaslužil pa je, čeprav nekateri pravijo, da ni prašič napadel Lavriča, temveč Lavrič prašiča. Poglavitno je, da je prašič uničen. Težak je bil približno 50 kilogramov.

Razgibano delo na Čatežu

Letošnjo zimo je v Čatežu kar živahno. Ze ob koncu novembra smo pričeli z dvema tečajema — izobraževalnim in tečajem RK. V tečajih je 22 deklet, ki prav pridno sledijo teoriji in praksi. Vrh tega so se dekleta zelo zavzela za kulturno-prosvetno delo. Načrtuje se nekaj rajalnih vaj in igre Janka Mlakarja »Nevesta iz Amerike« ter nastopile v nedeljo 13. marca.

Tudi pionirji niso samo pri šolskem delu. Sodelujejo pri vseh proslavah z raznimi prizorčki, rajanjem in petjem. Dedka Mrza ob novem letu je pričakal nad 200 otrok ob pravljicah in ugankah, igrali pas mo igrico »Dedkova knjiga«.

Osmeja marca so res lepo proslavili Dan žena. Pionirji se sedaj učijo »Rdečo kapico« in pripravljajo za bližnji občinski praznik.

Kulturno-umetniško društvo je uprizorilo »Mačeho« in pastorko, sedaj pa se učimo Domna. Ves oder smo si uredili sami in ga počasi dopolnjujemo.

Za izboljšanje kmetijske imamo kmetijska predavanja, ki jih ljudje radi obiskujejo. Tovariš Lesjak nam je v ta namen odstopil prostore.

Ribnica
Obodarnj in škafarji iz sodraškega kraja so imeli 17. III. v Ribnici posvetovanje glede pozitivne dejavnosti te vaje domače hišne obrti. Posvetovanje je organiziralo Medzadržno lesno industrijsko podjetje Ribnica, ki polaga vso pozornost, da se o domači obrti v Ribnici dolni krepi in razvija. Na posvetovanju so se dokovovali, da bo Medzadržno podjetje oskrbovalo obdarjene in škafarjem naravnino — les, le-ti pa bodo potem prodajali svoje izdelke temu podjetju. Na posvetovanju so razpravljali tudi o tem, da se ustanovi pri KZ S-dražtel odsek za domačo hišno obrt, ki bi združeval, kakor tudi zastopal koristi domačih hišnih obrtnikov ter skrbel za nadaljnji razvoj domače obrti v tem predelu.

rakov pusti ljudi k sebi, če pa pridejo bližje, se umakne. Ljudje so mu začeli prinašati k studencu krpo, ki jo poje in ponoči tudi tam leži. Podnevi pa se spet nekoliko oddalji.

Pred mesecem so se pri nas pojavili škorci, katere je iznenadil sneg. Tu pa tam je kateri poginil, ostali pa se borijo z vrabl, da lahko spijo v postavljenih hišicah na drevih.

Zima v Predgradu
Tudi ob Bilpe pa do Laz je na ducate srnjadi in jelenov poskakalo pred snegom v Kolpo z naše in hrvaške strani, pa niso mogli na breg. Tudi te so lovci in drugi reševali pred poginom.

V lovskem revirju občine Predgrad so skupine srn in jelenov zaradi snega prihajale iz gozda v bližino vasi, išoč hrane. Baje se zanje nihče ni zanimal, Ali ni dolžnost lorstke družine, da bi živalim nastavila sena?

Tretji gorjanski veselalom
V nedeljo, 13. marca, je bil na Gorjancih III. gorjanski veselalom, ki ga je organiziral Partizanovo mesto. Novomeški smučarji so pod vodstvom Nena Periča, ki je bil na tem tekmu prvi med najboljšimi, že jeseni velikim trusom pripravili progó; poudariti moramo, da ta progá ne ostaja mnogo za našimi težišnimi programi na Gorenskem.

Na tekmuvanju se je zbralo nad 30 smučarjev iz različnih krajev Slovenije. Poleg Novomeščanov so pršli še tekmuvalci od SK Ljubljane, Znanost, iz Trbovelj, iz Kriškega, Kočevja in Trebnja. Snežna razmera so bile ugodne, je gletje meglja je motila tekmuvalce, da bi razvijali večjo hitrost. Progá je bila dolga okrog 1800 m, s 300 m višinske razlike.

Moštveni prvak je postala Ljubljana pred Novim mestom in Trboveljami. Prvaki Dolenjske pa so postali Novomeščani; prejel so lep pohvalo in priznanje. Podrobni rezultati so bili naslednji:

Člani, veselalci: 1. Rozman Gvido (Trbovelje) 1:40, 2. Križ Peter (SK Ljubljana) 1:40,1, Neno Perič (Novo mesto) 1:40,1.

Mladinci, veselalci: Tomaz Japelj (SK Ljubljana) 1:23,5, Slavko Medle (Novo mesto) 1:28,1, Alojz Kuznik (Kočevje) 1:31,1.

Pred tekmuvanjem v veselalstvu je bilo tudi prvenstvo v veselalstvu za okrajno zvezo Partizanovo mesto. Nastopili so samo tekmuvalci iz Trebnja in Novega mesta. Najboljši so bili člani:

1. Milan Colarič (Novo mesto) 0:57,9, 2. Neno Perič (Novo mesto) 0:58, Rudi Ormošek (Trebnje) 1:00,2.

Mladinci pa: Matija Vahtar (Novo mesto) 1:07,2; Slavko Medle (Novo mesto) 1:12,5; Jože Brajer (Trebnje) 1:15.

Kot posameznica je na progí »Partizan« Črnemelj v Ljubljani

Ne samo lahkoleteti (Plut, Brinc, Simonič, Kastelic) in rokometisti, prvaki jesenskega dela II. republiške lige in zmagovalci mednarodnega turnirja v Nemčiji, ampak tudi odbojkarji Partizan Črnemelj utirajo uspešno pot. Igralci odbojke so na treh zaporednih turnirjih v Črnemlju osvojili I. mesto, ter postali prvaki Bele krajine, na turnirju v čast dneva JLA, ob občinskem prazniku Črnemlja, ob vsaki tekmi rešili v svojo korist. Zanimivo pa je tudi to, da vsi člani odbojkarskega moštva obvladajo zletske vaje za Celje. V svoji sredini imajo zelo nadarjene igralce: Einzler, Satošek, Novak, Zunič itd.

V vseh tekmuvalnih doma so preprčki zmagali. Prva pot in tekma je bila v Ljubljani 13. III. 1953 z zelo močno ekipo Tehniškega inštituta. Tekmuvalci iz LRS na srednješkolskem prvenstvu, leta 1953 pa se plaširala na 2. mesto, igralci Partizana so bili v borbo z velikim optimizmom ter zmagali zasluzeno s 31 seti (16:14, 15:10, 7:15, 15:7). Razvnelo je, da sta se srečali na športnem polju dirkača in delavska mladina, ter se tako povežali in združili med seboj.

Občinski odbor protiletalske zaštite v Kostelu je letošnjo zimo organiziral tečaj. Dobil smo primerne prostore, pripravili učni načrt in poskrbeli za predavatelje za tečaj vseh enot PLZ v Vasi in Kuželju.

V vasi je obiskoval tečaj 30 tečajnikov, v Kuželju pa 31. Na sporedu so bila predavanja o sanitarni službi, o gasilstvu, kemični in tehnični službi in o veterinarstvu.

Tudi ob Bilpe pa do Laz je na ducate srnjadi in jelenov poskakalo pred snegom v Kolpo z naše in hrvaške strani, pa niso mogli na breg. Tudi te so lovci in drugi reševali pred poginom.

V lovskem revirju občine Predgrad so skupine srn in jelenov zaradi snega prihajale iz gozda v bližino vasi, išoč hrane. Baje se zanje nihče ni zanimal, Ali ni dolžnost lorstke družine, da bi živalim nastavila sena?

Zagrebski pomladni veleseljem preložen
Letošnji zagrebski pomladni veleseljem je bil določen od 25. marca do 3. aprila. Zaradi snega, ki znatno ovira promet, je bil sedaj veleseljem preložen in bo v času od 8. do 18. aprila letos.

Skupščina okrajne zveze Partizanov v Novem mestu
V nedeljo dopoldne se bodo sestali zastopniki partizanskih društev novomeškega okraja na zasedanje redne letne skupščine, ki bo v rednem kotičku OLO Novo mesto. V skupni okrajni zvezi naj se skupščine obvezno udeležijo predsedniki, tajniki, naletniki in naletnice posameznih društev.

SE ENA ZMAGA TVD PARTIZANA ČRNOMELJ
Pretekli dni je Partizan iz Črnemlja gostoval v Ljubljani, kjer je odigral tekmo v odbojki z večkratnim srednješkolskim prvakom Slovenije TSS, ki je lani uspešno nastopal in v prvenstvu zasedel 2. mesto. Črnemeljci so igrali zelo borbeno in se jim je poznalo.

Razpored sind. ekipnega prvenstva okraja Novo mesto
Okrajni sindikalni svet in Šahovsko društvo Novo mesto prireditelja prvo okrajno sindikalno prvenstvo v šahu. Do dolocnega dne sta prešla s prijav sindikalnih ekip. Od teh je 4 ekipe iz novomeških sind. podružnic in samo 1 iz ostalih sind. podružnic okraja — Telekomunikacije v Sentjerneju. Dasi so bili pogoji za prvenstvo ugodni, je udeležba slaba. Upajamo, da bo prihodnje leto prvenstvo zanimivo in podrobno veliko bolj zanimivo.

Zaradi najhujšega števila prijav je vodstvo tekmuovanja sormenilo sistem prvenstva. Izrebrani sta dve skupini po tri ekipe, ki bodo igrali med seboj. Zmagovalca skupin se bošta pomerila med sabo za prvo, oz. drugo mesto, drugopolstrana pa za tretje, oz.

Vuletič vodi na turnirju za III. kategorijo
Turnir za III. kategorijo se že doigo vleče. Do zaključka, ki je določen za 31. marec, je še nekaj partij, ki pa verjetno ne bodo bistveno spremenile vrh tabele. Z 9 točk in pol je na vrhu tabele, ki si je že tako zagotovil prvo mesto. Za drugo in tretje mesto se potegujeta Bošnjak in Jovovič, ki imata 7 oz. 5 točk. Pol točke manj ima četrti kandidat za osvojitve III. kategorije Vlado Teslič.

Simultanka Vasje Pirca
Agilno šahovsko društvo Črnemelj je priredilo simultanko, ki je igral na bolj priznani moštveni šahovski igri Vasja Pirca, večkratni državni prvak. Prostor Doma JLA je bil poln gledalcev, ki so bili željni videti kvaliteten igro velmoštva Pirca z tridesetimi Črnemljskimi šahisti. Po treh urah in pol borbe so Črnemljski šahisti odvezli moštvo je 3 in pol točke. Zanimivo pri dvo-boju je bilo to, da je četrtičakovski Lenič zmagal prvi, nato se šele remiziral prvokategorijski Kobler ter Malerič (III) in Perič (IV). Proti koncu simultanke pa se je enemu tretjekategorijskemu »obrnolcu« na bolje in je zmagal (Vlahovič). Takih in podobnih simultank si Črnemljsko občinstvo še želi.

Pionirsko prvenstvo Črnemlja
Da bi pritegnili čimveč pionirjev v svoje društvo, je SD Črnemelj priredilo pionirsko prvenstvo Črnemlja, ki je bilo obnem izbira za slovensko prvenstvo. Takih poštvovalnosti v igri ni bilo pričakovati od pionirjev. Igrali so v dveh skupinah od 7 do 16 let in od 11-14 let. V prvi skupini je zmagal Stanko Zunič s sedmimi točkami, sledi mo Stonič (5 in pol), Švajter T. (4 in pol točke), Zuzelj B. (3 in pol) in brata Muc ter Klepac.

Vajenci se tudi zanimajo za šah
Na lastno pobudo so vajenci vajeenske šole v Črnemlju odigrali enokrojni turnir v šahu. Borbe so bile zelo zanimive, vendar kvaliteta šaha ni tako na višini, kot bi bilo pričakovati. Največ znanja je pokazal Švajter Jože, ki je zbral 9 in pol točke in bo verjetno zmagovalec, ker ga ne more nihče več dohiteti.

POZORI!
Gostinska podjetja, menze, restavracije, bolnišnice, klavnice, gospodinjne in posebne mladine

ZBIRAJTE KOSTI
In jih oddajte našim odkupnim postajam Novo mesto, Črnemelj, Kočevje in Brežice, ki vam jih plačajo po 14 dinarjev za 1 kg.

»OPPAD« LJUBLJANA
Redni letni občni zbor Kmetijske zadruge Novo mesto bo v nedeljo, 27. marca 1953 ob 8. uri, v

Dobrič
Gospodinjki tečaj bo kmalu zaključen. Tečajnice se ob skupni pomoči predavateljev prav pridno pripravljajo na zaključno prireditve in razstavo.

KUD je imelo sestanek, na katerem so se člani pomenili o bližnjih proslavah in prireditvah za dostojno počastitev desete obletnice naše svobode. Sestanek je bil dobro pripravljen. Skrb na vseh bo, da bomo vse sklepe uresničili in da bo tudi Dobrič slovesno proslavil tako pomembno obletnico.

Zganje in hipermangan proti kokošji kugi
Kadar opazite na kokošji znake bolezni, to je da hodi klavnino in ima modro kožo, takoj ločite zdrave kokoši od bolnih. Kokošim dajte v vodi kosček modre galice ali malo hipermangana. Najbolje pa je, da zrnje, ki ga dajete perutnini, nakvasite z dobrim domačim žganjem. Tudi sesekljana čebula in česen sta priporočljiva.

Pred leti je bila kokošja kuga tudi v moji vasi. Dvanajstim gospodarjem so počrcale vse kokoši. Ko so pričele crkavati tudi pri sosedu, sem opazila, da so tudi moje kokoši in petelin že okuženi, medtem ko je pri sosedu že poginilo nad 30 kokoši. Hitro sem šla na delo. Zdrave kokoši sem takoj zaprla, napadene pa zaklala in jih pripravila družini za kosilo. Tako sem rešila 25 kokoši. Trdim, da je največ pomagalo žganje, s katerim sem omočila krmo za kokoši. Ob drugi priliki sem imela kosljo z deset že odraslimi piščeti, ki so se čisto mešala s sosedovo perutnino, ki je bila okužena. Niti eden teh piščancev ni obolel, in prepračena sem, da zato ne, ker sem jim dajala

Smučarski športni dan
Preteklo soboto so imeli gimnazijci Črnemeljske gimnazije svoj prvi smučarski športni dan in so izkoristili sneg, ki je zapadel pred nedeljo. Lepo vreme jim je bilo naklonjeno. Tekmuvalci so vsi brez izjeme od najmlajših do najstarejših dijakov.

Posebno veliko prizadevanje sta pokazala dva prva razreda v teku na 1000 metrov. Tekmuvanje je bilo izvedeno še v amuku in silalomu. Tekmuvalce je bilo okoli 300. Nedugospesni je bilo Polovič, ki se je upri tudi vsješolscem. Sodniki in organizacija tekmuovanja so bili dobri. Smučarski skoki se niso mogli izvesti zaradi predelede skorje.

Trdinova knjižnica je izdala pripovedno pesnitev Zdravka Slamnika: TONČKOVE SANJE. Ilustriral akad. slikar Borčič.
Cena din 60.—. Dobite v knjigarnah ali pri okr. odboru LP Novo mesto.

KINO
Kino KRKA Novo mesto
Od 26. do 28. marca: angleški film VSEK NEVARNOSTI.
Od 29. do 31. marca: angleški film VLOMILEK.

Dolenjske Toplice
26. in 27. marca: ameriški film ARETACIJA.

Kino Črnemelj
Od 24. do 27. marca: TROBENTE IN BOBNI.
Od 28. do 31. marca: RIO ESCONDI-DO.

Kino Jadran Kočevje
Od 25. do 27. marca: OTHELO.
Od 28. in 31. marca: HOBSON V SKRIPCIH.

Dežurna zdravniška služba
Dežurni zdravnik do 31. marca, dr. SPILER — Dežurna zdravniška služba se prične ob 7. uri zjutraj in se zaključuje zadnji dan dežurstva ob 7. uri zjutraj.

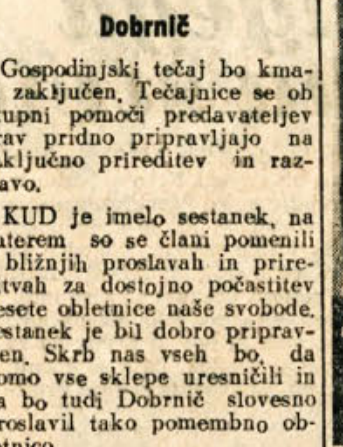
Zahvala
Tovarišica Dolina Tanja, uslužbenka LO MO Črnemelj se zahvaljuje za najdeno in vrnjeno nalivno pero tovaršju Petricu, upravniku gostišča Črnemelj.

Potujoči kino Novo mesto
predvaja švicarski film »STIRJE V DŽIPIU.
V petek, 26. marca ob 19. uri v Brsnicah, 26. marca ob 19. uri v Mirni peči, 27. marca ob 19. uri v Prečnu.

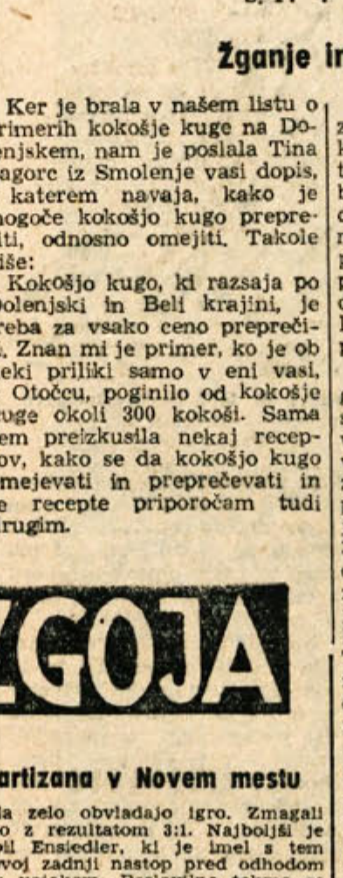
MALI OGLASI
NEDOGRAJENA stanovanjska hiša z vrtom v Novem mestu poneti napredaj. Naslov v uravni listu. (50)
PROJAM HIŠO z vrtom v Trebnju št. 44 na javni dražbi na licu mesta 3. aprila 1953 ob 12. uri. Gorenc Marija. Vrh 1 pri Trebnju.

GOSTINSKO PODJETJE HOTEL »KANDIJA« NOVO MESTO Iže samostojno kuharico (šefa kuhinje) z večletno prakso. — Plača po tarifnem pravilniku. — Stanovanje in hrana v podjetju.

Obvestilo
Redni letni občni zbor Kmetijske zadruge Novo mesto bo v nedeljo, 27. marca 1953 ob 8. uri, v

Tečajnice v Žužemberku

Smučarski športni dan

Trdinova knjižnica je izdala pripovedno pesnitev

KINO

Dolenjske Toplice

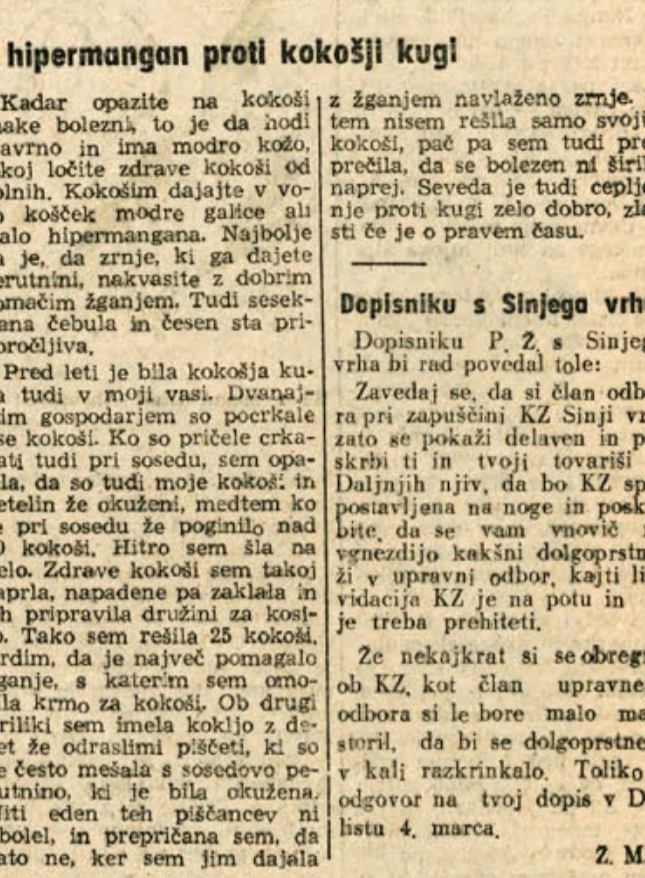
Kino Črnemelj

Dežurna zdravniška služba

Tečajnice v Žužemberku

Smučarski športni dan

Trdinova knjižnica je izdala pripovedno pesnitev

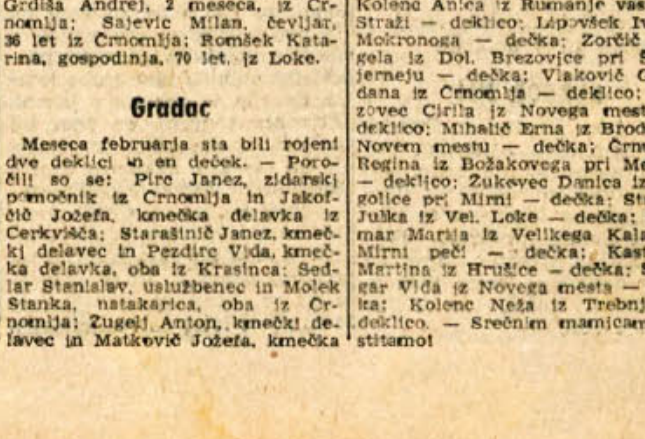
KINO

Dolenjske Toplice

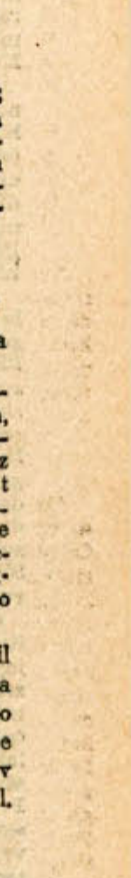
Kino Črnemelj

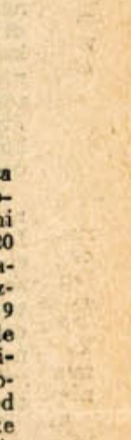
Dežurna zdravniška služba

Tečajnice v Žužemberku

Smučarski športni dan

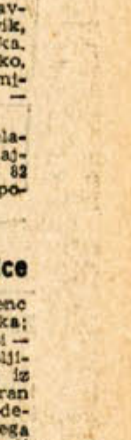
Trdinova knjižnica je izdala pripovedno pesnitev

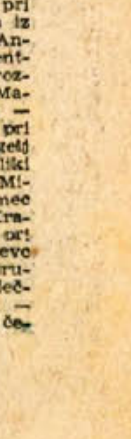
KINO

Dolenjske Toplice

Kino Črnemelj

Dežurna zdravniška služba

Izpred sodišča

Veliko grmenja, malo dežja

Prijavi napisal več dejanj, za katere ni vedel, če jih bo sodišče upoštevalo. Že v jeseni 1954 je bilo zaslišanih nad 20 prič, mnogo pa jih je bilo zaslišanih še pred glavno razpravo. Razprava je trajala 9 ur. Pri izreku sodbe so bile navzoče vse priče, edino prijavitelj — tožnik je odšel domov, ker ga je bilo sram pred ostalimi, da je šel javit take stvari, za katere ni bil prepričan, če spadajo pred sodišče. Obtoženec je bil obsojen na pogojno kazen ker je sodišče na podlagi pričevanj in raznih okoliščin ugotovilo, da obtoženec mnogih dejanj ni kriv.

Članek naj bo opozorilo za podobne primere. Pri tej razpravi je sam tožnik padel v slabo luč pred ljudstvom.

I. J.

DOLENJSKI OBVEŠČEVALEC

KINO
Kino KRKA Novo mesto
Od 26. do 28. marca: angleški film VSEK NEVARNOSTI.
Od 29. do 31. marca: angleški film VLOMILEK.

Dolenjske Toplice
26. in 27. marca: ameriški film ARETACIJA.

Kino Črnemelj
Od 24. do 27. marca: TROBENTE IN BOBNI.
Od 28. do 31. marca: RIO ESCONDI-DO.

Kino Jadran Kočevje
Od 25. do 27. marca: OTHELO.
Od 28. in 31. marca: HOBSON V SKRIPCIH.

Dežurna zdravniška služba
Dežurni zdravnik do 31. marca, dr. SPILER — Dežurna zdravniška služba se prične ob 7. uri zjutraj in se zaključuje zadnji dan dežurstva ob 7. uri zjutraj.

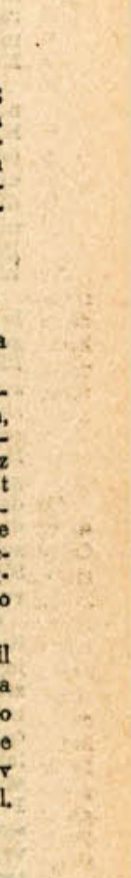
Zahvala
Tovarišica Dolina Tanja, uslužbenka LO MO Črnemelj se zahvaljuje za najdeno in vrnjeno nalivno pero tovaršju Petricu, upravniku gostišča Črnemelj.

Potujoči kino Novo mesto
predvaja švicarski film »STIRJE V DŽIPIU.
V petek, 26. marca ob 19. uri v Brsnicah, 26. marca ob 19. uri v Mirni peči, 27. marca ob 19. uri v Prečnu.

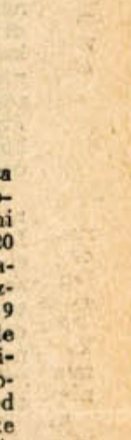
MALI OGLASI
NEDOGRAJENA stanovanjska hiša z vrtom v Novem mestu poneti napredaj. Naslov v uravni listu. (50)
PROJAM HIŠO z vrtom v Trebnju št. 44 na javni dražbi na licu mesta 3. aprila 1953 ob 12. uri. Gorenc Marija. Vrh 1 pri Trebnju.

Tečajnice v Žužemberku

Smučarski športni dan

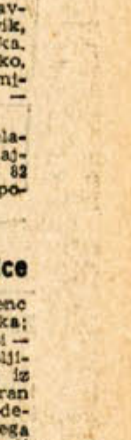
Trdinova knjižnica je izdala pripovedno pesnitev

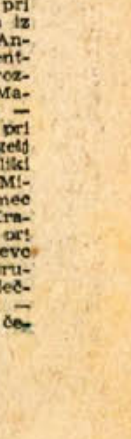
KINO

Dolenjske Toplice

Kino Črnemelj

Dežurna zdravniška služba

Dežurna zdravniška služba

Osvajanje drugega najvišjega vrha sveta K2

Leto 1950. bo ostalo za alpinizem važna in slavna obletnica, kajti tedaj je bil premagan prvi osemtisočak — Annapurna. Osvojila ga je francoska ekipa Herzog — Lachenal ter postavila sicer kratkotrajni višinski rekord 8078 m. Dotedanji rekord je imel angleški vzpon na Nanda Devi, visok 7821 m. Kaže, da se je tedaj alpinizmu odprla pot do drugih osemtisočakov, saj so v kratkem obdobju klonili: Tirich Mir (9084 metrov), zloglasna »nemška gora« Nanga Parbat (8125 m) in tolkokrat zaman naskakovani Mount Everest (8882 m).

Lani pa je svet presenetila nova zmaga — osvojen je bil K2, drugi najvišji vrh sveta (8611 m). Člani italijanske ekspedicije pod vodstvom Ardita Desia so s to zmago izpolnili davno željo predvsem italijanskega pa tudi tujega alpinizma.

K2, ki nosi poleg tega simbola še druga imena kot so Tschogori, Velika gora, Dapsang in Mount Godwin Austen, spada zemljepisno v Centralno-azijsko pogorje Karakorum, ki se razteza med Kuen-Lunom in Himalaju. Z raziskovanjem tega predela je pričel že pred dobrimi sto leti Italijan Roero di Constanza, ki se je na enem svojih potovanj povzpел na 5574 m visoki prelaz Karakorum.

Od tedaj so sledile številne italijanske in druge ekspedicije, pretežno čisto znanstvene značaja. Italijani si pri vsem tem laste nekako predpravico, češ da so tuji raziskovalci delali zgolj pod njihovim vodstvom, da so bili samo gostje. Prav K2 pa je odkril in tak »gost«, topograf »Indian Survey« Godwin Austen, po katerem nosi ime ledenik, ki se razteza na vznožju te gore. Po nemškem imenovanju nosi tudi vrh sam njegovo ime, za katerega pa se, kakor se v zadnjem času vse pogosteje slisi, zavzemajo Italijani, da bi bil krščen na ime »Italia«. Ali jim bo to uspelo, bo povedala bodočnost.

Med ekspedicijami naj omenimo le najvažnejše. Graziosi Lante je napravil šest pohodov do višine 5000 m, leta 1892. pa se je Zurbriggen z angleškim tovarišem, znanim zemljepisnim lordom Conveym povzpел na Macugnago, enega izmed vrhov Karakorumskega masiva.

Vse dotlej vrha K2 niso poskušali zavzeti in šele leta 1902 je bil izveden prvi naskok. Izvedla ga je mešana skupina treh Angležev, dveh Avstrijcev in enega Švicarja pod vodstvom Echensteina, znanega vsa. kemu alpinistu po njegovih derzah in cepinu. Za vzpon so

si izbrali severozapadni greben, toda ker je severno področje orjaka skoraj nepremagljivo, je višina 6821 m, ki so jo pri tem poskusu dosegli, lepo spričevalo požrtvovalnosti in vneme.

Pravo pot, ki vodi do vrha in je edina mogoča, saj je pozneje prinesla zmago moštvu Desia, je našel po jugovzhodnem gre-

K2 z znamenitimi Abruškiimi vrhovi in taboriščem Dedjeve odprave

beno abruški vojvodca sedem let pozneje. To ekspedicijo imenujejo Italijani »vzorno ekspedicijo« zaradi njene popolne organizacije in doseženih uspehov. Poleg vojvodce je ekspedicije udeležili še znani zemljepisec De Filippi. Ekspedicija je imela tudi fotografa s pomočnikom, tri vodilce in štiri nosače. Prvo taborišče so postavili na ledeniku Godwin Austen, prav na isti točki, kjer je taborila sedanja Desijeva odprava. Prišli so z raziskovanjem in iskanjem poti po južnem grebenu K2 in se pre-

tolkli do višine 5.600 m, naprej pa niso mogli. Nato so poskusili prodrati po severozapadnem grebenu, ki jih je sicer pustil do višine 6600 m, odkoder pa so se morali poraženi vrniti. Tretjega poskusa se niso lotili. Drugi poskus je bil odločen, da njihova odprava ni dovolj primerna za glavni naskok. Zato so obrnili vrhu K2 hrbet in se med vrnit-

maro se mu je že tedaj vzburila želja, da si ga nekoč podvrže.

Toda potpetrih čakati na ta trenutek je moral še mnogo let. Leta 1938. je vrh naskočil Anglež Eric Shipton, ki je odkril pot »CWM« na južni del Everesta, po kateri je šla zmagovita angleška odprava. Toda s K2 ni imel uspeha.

Amerikanci pod vodstvom Houstona so ga hoteli zavzeti v treh zaporednih naskokih ter so pri zadnjem poskusu prodrli na višino 7925 m, prav pod vrhože samega vrha. Toda utrujenost in mrzota sta jih premagala. Vrh se je ubranil smelih napačcev. Naslednje leto je Wiesner postavil zadnje taborišče na višini 7710 m in se sam priril do višine 8350 m. Smola, tehnične pomanjkljivosti in neurje so prispevali krepak delež za zaključek te tragične ekspedicije, ki je pustila v snežnih lavinah enega svojih članov in tri nosače.

Houston pa se je leta 1953. spet vrnil in se odpravil po sedaj že tradicionalnem abruškem grebenu, dosegel točko 7840 m malo pod vrhom sedla, toda strahen vihar je preprečil nadaljevanje poti. Tudi to ekspedicijo je spremljala nesreča. Geolog Gilkey je v sedmem taborišču zbolel za vnetjem žil. Nakočili so ga na nosilnico in polagoma spuščali po pobočju navzdol. Prav tedaj pa je pridela lavina in ga poglednila v prepad. Ves trud je bil zaman.

Zdaj pa so vrh naskočili Italijani, ki ga zavzeli. Gora, ki je toliko časa žalila ponos in samoljubje človeka, se je uklonila.

Kdo ovira kulturno prosvetno delo v Črnomlju

Vsaako leto enkrat pade po profesoškem zboru črnomljske gimnazije, tako je padlo tudi letos. Nepodpisani dopisnik Dolenjskega lista kaže vzroke zastaja na kulturno prosvetnem področju in jih najde na gimnaziji. Javnost se upravičeno sprašuje, kaj dela profesoški zbor.

Stanje je sledeče: en član je vodja luhokautletske sekcije Partizana, eden vodi pionirsko sekcijo istega društva in je tajnik KUD Miran Jarc, en član vodi mladinsko sekcijo Partizana in pionirsko organizacijo na gimnaziji, eden je do svoje bolezni vodil ženski pevski zbor pri KUD in mestno godbo, nekaj časa pa tudi pevski zbor v Senuču. Eden je tajnik ljudske prosvete, eden vodi ljudsko univerzo, en član vodi KUD Miran Jarc in je režiser mladinske igre pri KUD Miran Jarc, eden vodi mladinsko sekcijo pri RK, eden je knjižničar gimnazijske knjižnice, eden vodi mladinsko organizacijo na gimnaziji in v mestu ter dela v

političnih organizacijah. Eden predava pri ljudski univerzi nemški jezik, drugi pa angleški jezik, eden je predsednik mesnega sveta za prosveto in kulturo, vodi mestni orkester in mešani pevski zbor gimnazije, pripravil je tudi glasbeni del igrice Kresniček, eden vodi sindikalno gibanje po prosvetnih delavcev, en član sodeluje pri gradnji mestnega stadiona. En član se pripravlja na diplomski izpit, šest članov mora misliti na strokovne izpite, vendar še vsi niso sodelovali vsaj na enem področju.

Kako je z delom KUD Miran Jarc? Navedeni dopisnik ugotavlja, da so pač zbori, družine in člani posameznih skupin prepriščeni sami sebi. Krivica je torej na odboru, ali bolje, na predsedniku. Odbor sestavljajo vodje posameznih sekcij. Vsi so bili vedno vabljeni na sejo pisмено in so se jih tudi udeleževali, razen nadzornega odbora in tehničnega vodje. Seje so bile redne, in sicer, kadar se je pokazala potreba. To je razvidno iz zapisnikov. Na občinskem zboru KUD Miran Jarc lani aprila so bile ustanovljene sekcije: glasbena, dramatična, pevska, folklorna in lutkovna. Najuspešnejše je delovala glasbena sekcija pod vodstvom ravnatelja gimnazije Andrija Petka. Vstudenj so iz glasbenih del in sodelovali: pri proslavi 29. novembra, ob Danev JLA, pri Prešernovi proslavi, na občinskem prazniku in proslavi 8. marca. Skupno z ženskim pevskim zborom so priredili koncert v Senuču. Ker se člani ne udeležujejo vaj, je sekcija sedaj v razsuli.

Dramsko sekcijo sta vodila Ljotič Zupan in tovariš Müller. Ljotič Zupan je režiral dve igri: »svet brez sovraštva« in »za stanovanje gre«. Po njegovem odhodu iz Črnomlja je vodstvo sekcije prevzel Müller. Pripravljali so delo »Peg, srček moj«. Zaradi nesoglasij se je družina razšla. Poslovilo je zbral ljudi okoli sebe upravitelj osnovne šole Dušan Muc in pripravila Nusičev komedijo »Dr. Uprizorjena bo« v produkciji desete obletnice osvoboditve. In še nekaj: Beokranjec odra- njuje prosvetno delo po čr-

mateških uprizoritvah. Ker je bil zastoj prav tu, naj bi svet za prosveto in kulturo pri kadrovske politiki upošteval potrebo po rešitvi.

Prizadevanje za dobre pevške zborove v Črnomlju že staro. Do boleznih tovaršev Bartola je obstajal ženski pevski zbor, sedaj pa je prenehal. Ravnatelj gimnazije tovariš Petek je lani trikrat poskušal zbrati mešani pevski zbor. Prvič je prišlo šest pevcev, drugič in tretjič pa nobeden. Za vodstvo pevskih zborov sta na razpolago tovarševa Sterbenk in Bartol, toda brez pevcev ne gre.

Folklorno skupino je vodila tovaršica Klemenčeva. S samostojnimi točkami je nastopila skupina na 22. julija. Članice so izbrale svoje znanje, zato bi bilo potrebno, da bi ljudska prosveta poselala vsaj eno izmed njih na kak tečaj, da bi se skupina seznanila z novimi plesni. Velike težave je imel tovariš Sever okoli lutkovnega odra. To so bile predvsem finančne značaja in pa prostora. V Črnomlju je namreč ena sama dvorana. Tovariš Sever ima namen zbrati v tej skupini predvsem obrtniško mladino iz vaje-

Takšno je stanje pri nas. Vsi, ki želijo kulturno udeleževanje, naj se vključijo v eno ali več od naštetih sekcij. Za vse je dovolj dela in prilike. Če se to ne bo zgodilo, bo delo zaspalo (kot vidimo je v glavnem že; opom. uredništva) in kdo bo odgovoren? Verjetno spet gimnazija.

Dopisnik navaja, da je treba lebrati novo vodstvo. Strinjamo se. Dosedanji odbor je sklical občni zbor društva za prvi marec letos. Sklepal ga je z osebnimi vabil in lepaki. Odziv? Razen odbora ni nihče prišel. Vabilna smo poslali druščo. Poleg odbora je prišlo še 7 članov, od tega trije dijaki. Komu naj poroča odbor in kdo naj ga kritizira. V bodoče pa bi bilo dobro, da kdor piše, pošlje podatkov za članek na pristojnem mestu in naj članek podpisuje s polnim imenom.

Janez Erklavec

Revija »Mladi svet« v vsako hišo

Marsikateri starši ne vedo, da je »Mladi svet« ena naših najpogostejših vzgojnih revij, saj ima že nad 3000 naročnikov. To pa je še vse premanjšo. Postati mora res množična revija. Namenjena je predvsem staršem, ki so otrokovi prvi vzgojitelji. Revija ni znana samo pri nas; laskavo o njej so ji dali avstrijski pedagogi, ki kaj podobnega še nima v Avstriji, cepjav je tam stara pedagoška tradicija.

Revija ima namen širiti vzgojno prosvetnost med ljudmi. Danes ni vzgoja samo stvar šole in prosvetnih ustanov, ampak mora biti interes vse družbe. To je edina naša poljudna vzgojna revija, ki jo razume vsak. Razveseljuje je, da se je precej starejši zanimajo za vprašanje vzgoje in izobrazbe svojih otrok. Precejšen del staršev je otrok o vsem, kar je pri vzgoji bistvenega. »Mladi svet« si je utri pot k staršem, jim svetuje, pomaga in učil, kako je treba reševati pereča vzgojna vprašanja, ki se dan za danem pojavljajo pri otrocih. Hvaljevodno je, da tu ni kakšne šolske pedagogike; člani jasno in poljudno obravnavajo vzgojne probleme, jih osvetlujejo in pisnolostno utemeljujejo, da jih lahko vsakdo razume, čeprav ni pedagoško naučen. Tudi pestra je, ne prinaša senzacionalnih sodržnih, kot jih najdemo v marsikateri reviji, in časopisih, ki kažejo v vzgojnih vprašanjih senzacije, posebno glede spolne vzgoje itd. Načelni člani o vzgoji in višji družine pri vzgoji so dobro utemeljeni, za deseteročesno materijska diha skrb za našega otroka, za našo družino, ki je osnovna celica družbe in je predvsem peva politična, da skrb za pravilno vzgojo. V vseh dosedanjih letnikih je šutil težnja; dati družini potrebno pedagoško izobrazbo. Revija je zajela vsa področja vzgoje in skrb za otroka in družino; važno vlogo je odigrala tudi kot glasilo Zveze društev prijateljev mladine Slovenije. Prinaša namreč poročila o delavnosti prijateljev mladine, ki jih je v Sloveniji že blizu 200.

Vse šole bi morale biti naročnice, saj revija lahko uporabljajo pri vzgojnem delu tudi prosvetni delavci; posebno je potrebna mladim učencem, ki šole »skopir« pota pri vzgoji šolskih otrok in morajo biti svetovalci staršem. To je tudi največja revija v Sloveniji. Pestri so tudi literarni prispevki. Nekateri nas seznanjajo z raznimi življenjskimi izseki otrok in mladostnikov. Prav zanimiva so razna knjižna poročila, zapiski, vzgojna svetovanja, navodila za otroške igre itd. Nekaj je članov o problemih pouka.

Revija mora prodrati v vsako družino. Za 1953 je celoletna naročnina samo 350 din. — Nastav: Uprava revije »Mladi svet«, Ljubljana, Tomšičeva 9-II.

Prof. Tone Trdan

Arabska ženska lepota

Arabi imajo o ženski lepoti posebne predpise, oziroma pojme, ki se od evropskih pojmov o ženski lepoti precej razlikujejo. Arabska ženska, ki hoče biti popolna lepota, mora ustrezati devetkrat po štirim zahtevam, in sicer mora imeti:

- štri: črne stvari: lase, obrvi, trepalnice in zenice;
- štiri rdeče: jezik, ustnice, dlesni in lica;
- štiri bele: polt, beločnice, zobe in noge;
- štiri okrogle: glavo, vrat, zaplestja, boka;
- štiri dolge: hrbet, prste, roke, noge;
- štiri široke: čelo, oči, kolke, stegna;
- štiri ozke: obrvi, nos, ustnice, prste;
- štiri mesnate: obraz, stegna, ozadnje, oprasje;
- štiri majhne: ušesa, roke, noge, nohte;
- potem... tu se naštevajo neha.

POLIVINIL v gospodinjstvu

Gotovo si je polivinil neprilagodno hitro utrl pot v množico panog industrije, rešuje to in ono vrzel in oblačilni stroki, ni manj pa ga ne bi mogli pogrešati dandanes v gospodinjstvu.

Kaj vse nam nadomešča n. pr. v kuhinji? Odpadlo je težko pranje prtov, prtičkov in zavese, od kar pokrivalo mize s polivinilnimi prti, kuhinjske okenske šipe za zagrinjamo s prosojnimi zavesami in gardinami iz polivinila. S slednjih je po potrebi obrišemo prah in sledove otroških prstov, prte zbrišemo z mokro krpo, od časa do časa pa jih tudi operemo v mlačni milnici. Ker prenesejo prti veliko vročino, moremo na nje postavljati vroče krožnike, sonce, ki vse poleje sije na okna zavese ne prežge. Hud sovražnik teh izdelkov so le noži, škarje in razgreti likalniki. — Če je prti toliko zrezan ali zamojen, da z njim ne moremo več pogrinjati miz, moremo cele ostanke uporabiti še v najrazličnejše svrhe. Iz njih urezujemo manjše prtičke, s katerimi pokrijemo police v shrambi in kuhinjski omari, manjše kose uporabimo za podstavke glinastih cvetličnih loncev, ki propuščajo vlago, za zavesevane kozarcev in posod, iz njih sešijemo vrečice, ki jih uporabimo v najrazličnejše namene: za malico šolarju, za nakup mesa, zelenjave, špecerije, pri potovanju itd. Iz trpežnejših kosov lahko naredimo torbice, šolske peresnice in slično. Prameni polivinila naj bi se manjkali v domačih lekarnah. Kadar napravimo moker obkladek, ga ovijmo z njim, da ne premoči vrhnjega ovoja. — Polivinilne mreže so dokaj trpežne in lepe ter jih lahko lepo peremo.

Polivinilne cevi olajšajo zalivanje kotla v štedilniku in pralnici če jih nataknemo na vodovodno pipo: ne bo nam treba dvigati težkih loncev vo-

de pri pranju in drugih težjih delih, če s tako cevjo usmerimo curek vode v posodo. Polivinilni tekači in preproge dobro varujejo tla kuhinj, predob in kopalnic. Neomajirane stene okrog vodovodnih izlivkov in banj zaščitimo s takšnimi tekači.

Polivinilni predpasniki so pripravi v kuhinji in pralnici ter so trpežni, če jih varujemo prebude vročine. Razni drobni izdelki iz polivinila, kot so kozarci, igrače, glavnički, si enako uspešno utirajo pot v vse domove.

Seveda pa ne more nadomešči polivinil mehko padajočih zavese v sobah, progi iz polivinila ne bodo mogli izpodriniti okrasnega, ročno vezanega in kvackanega prtička ali prta. Hčerki homo dali polivinilni predpasnik za pomoč v kuhinji, ne pa tudi za šolo. Če smo zamenjali polivinil zaradi mnogih njegovih prednosti v kuhinji, pa naj v drugih prostorih stanovanja ne izpodrine ljubkih tkanin. Prav pri uporabi polivinila velja pravilo: Prava mera je najvažnejša.

25

Prazna stanovanja v Kairu

Stanovanjska kriza ni prečala samo pri nas, ampak po vsem svetu. Posebno še v Nemčiji, Franciji in Ameriki. Mesto, ki pa mu primanjkuje stanovanj je Kairo, kjer je veliko število stanovanj praznih. Lastniki hiš zaman čakajo strank. V nekem kairskem listu se je pojavil oglas: »Oddajam moderno stanovanje z dvema sobama, hladnilnikom in kompletnim komfortom. Stanovalcu, ki ga najame, bo lastnik poklonil avto znamke »Adler 1947«.

OKROGLE BODICAŠTE

Ne vem točno, ali je bil Faciter samo pridevnik ali rodbinsko ime nekdanjega organista v Starem trgu. Vem samo to, da je ta Faciter oboževal bolj kot svojo službo, krepko kajlico. To so vedeli tudi ljudje in možu radi ponudili kak požirek.

Pa je prišel možakar ob neki priliki v Jelenjo vas in zavil k znancu v hišo. Gospodar, ki je vedel, da Faciter bolj ceni pijačo kot se tako prijazen sprejem, je rekel gospodinjci:

»Mati, daj gospodu poskusiti našo rakijo.« Ta je hitro zgrabila v omari steklenico in natočila gostu kozarček. Ta ga je hitro zvrnil in malo začastiljal. »Ali ni ni dobra naša rakija?« se je pohvalil gospodar.

BLAGOR JIM

»Rekel sem 400 dinarjev!«

Za lov se je dobro založil. Nekil lovec v New Philadelphiji O. (ZDA) ni bil v zadregi, ko so se odprljali na lov glede orožja in opreme. Vložil je v trgovino z orožjem in tam ukradel 28 pušk in pistol ter štiri doljnogleda, vsega v vrednosti 1.705 dolarjev.

Prvi let našega reakcijskega letala

Razgovor s poskusnim pilotom

Govorila sva lepo po domače o tem in onem. Bil je že skrajni čas, da si kaj zabeležim, pa sem vzel beležnico.

»Ali se še ukvarjate z jadralsktvom?« me je vprašal nenadoma.

»Se« sem odgovoril začuden.

»In še vedno letate?«

»Letam.«

»Prav! Zdaj pa povejte, kaj vas zanima?«

»Vse.«

»Oho, to je veliko!«

»Menda res. Toda povejte, kakšne zveze ima reakcijsko letalstvo z jadralsktvom? Jaz bi namreč rad, da mi poveste o svojem prvem poletu z letalom na reakcijski pogon.«

»Bom; prej pa še malo o svojih vtisih. Vem, da bo marsikoga začudila ta primerjava med reakcijskim in jadralskim letalom. Toda rad bi vam na ta način pričaral svoje vtise o mojem poletu. Verjemite, precej podobnosti imata obe letali. Seveda je razlika v brzini. Priznati moram, da sem bil prijetno presenečen. Prvi vtis je bil res tak, kakor da sem v jadralski. Avion je kratkoma od drsel po zraku. Čutil nisem nobenih tresljajev, zdelo se mi je, da drsi po neki izredno izglajeni površini, ki se razprostira v brezmejnosti. Takrat sem prvič letel na reakcijskem

letalu in vse, kar sem doživel, je bilo novo, neznano. Ni slisati običajnega in enomernega hrupa, ropotanja, kakor pri letalu z bencinskim motorjem. Nasprotno: čuje se neko votlo bobnenje, kakor iz velike globline, in šumenje, kakor na jadralskem letalu, ki se z brzino viša in niža. Nenavadno, vendar prijetno. Zdelo se mi je, da ne letim, ampak da visim v zraku, a nebo, zemlja, letališče in hangarji brziyo z vratlomom naglicno mimo mene. No, toliko o prvih vtisih. Zdaj pa k tistemu, kar vas zanima.

Prvič na reaktivno

Dotle sem bil velikokrat letel z letalom. To so bila letala z bencinskim motorji. Reakcijsko letalo je bilo zame nekaj povsem novega, nekaj, kar nisem poznal. Pristopil sem mu kot učencem, začel silno previdno. Najprej po tla. Vem, marsikdo je dejal:

»Pa doklej bo ta Prebeg mučil svojega »reaktivca« na zemlji? Kdaj se bo vendar dvignil z njim v zrak?«

Res je, dolgo sva se podila po zemlji, s 100 kilometri na uro, od kraja do kraja letališča. Kajti moral sem predvsem spoznati lastnosti letala, njegovo »vedenje«, se sprijateljiti z njim.

No, kakšnih posebnih skušenj nisem dobil, prijatelja si tudi nisva postala, ker je »močnals«. Vendar je skušenj je bilo toliko, da sem lahko

Naše prvo reakcijsko letalo. Izdelano doma in po načrtih naših konstruktorjev

poletel. Sprevidel sem, da reakcijski motor ne more takoj razviti vso moč, potrebuje več časa kot običajni motorji, vsekakor zaradi velikega števila obratov reakcijske turbine. Toda letališče je bilo kratko, napraviti nisem mogel niti enega skoka, da bi vsaj malo

poskusil, kako se letalo obnaša v zraku.

Prišel je dan poleta

Bilo je oktobra... Na letališču se je zbralo veliko ljudi in vsi so nestrno čakali na prvi polet našega reakcijskega letala. Vstopil sem v kabino. Čuden glas reakcijske turbine, ko sem jo spravil v pogon, je zbudil pri ljudeh silno zanimanje. Dodajal sem plin. To je bil zadnji poskus motorja pred poletom. Oglušilno pi-

»No? Kaj je novega?« sem ga vprašal, ko sem odprl kabino.

»Nič, nič... Torej srečno pot. Prebeg, Zdravol! je dejal nekako potrto.«

»Hvala ti, pozdravljen!« sem se mu nasmehnil.

Hm, kakor da letim čez oceano, kakor da se ne bova nikdar več videla...

Se bo odtrgal od tal?

Zdrsel sem po tleh in spotoma mislil na zadnji razgovor s konstruktorjem. »No, dobro, Prebeg... Kaj bo naredil, če se ti letalo slučajno ne odlepi?« »Hm, ne verjamem, da bi se to zgodilo...« »Veš, vse je mogoče! Pazl, Prebeg, prosim te... bodi previden.« mi je rekel major Bešlin.

»Nekako se bom že znael. V jarek vsekakor ne bom šel z njim. Mora se odtrgati od tal. Samo da vzletl, potem bom že vedel kako in kaj.«

Zatem je pogovor zavil na tehniko pilotiranja. »Kaj bi ti mogel povedati,« mi je rekel major Bešlin. »Ti si poskusni pilot Jaz, da boš vedel, ti neomejeno zaupam. Trudil sem se, da bo to čimboljše, čim zanesljivejši stroj. Sploh bom pa stalno pri radistijski postaji. Oglasi se često,« mi je svetloval major Bešlin.

V teh mislih sem prispel do črte odleta. Se enkrat sem pogledal instrumente in... »Halo, instrumenta...« Laho poletim? Vse je v redu! »Dobro, Prebeg... Lahko; samo pazi,

prosim te, pazi!« sem zasiljal majorjev glas.

Naposled — pojdimo v neznanost! Letalo je drvelo po odletišču. Povečeval sem brzino in že prediral zločivo odletišča — toda letalo se ne odtrga od tal. Ali se sploh bo. In kaj naj storim? Da bi prekinil polet, je bilo prepozno. Pa tudi maral nisem. Vnovič sem prekontroliral delovanje motorja. Vse je bilo v redu. Se vedno sem na zemlji, vidim konec odletišča... Bil je skrajni čas.

Nemadoma čutilm, da nisem več na tleh. Naglo sem moral zavstaviti prebrzo vzpenjanje, kajti letalo, ko se je odtrgalo od zemlje, je strmo poletelo kvkvišu. Bilo je nevarno. Za tako nagel vzpon mi je manjkala potrebna brzina.

V tem trenutku sem zasiljal skoraj drhteč glas majorja Bešlina:

»Prebeg, Prebeg... pazi, višiš na levo, vzravnaj letalo, Prebeg, vzravnaj ga!«

Položaj je bil res kritičen. Čutil sem, da visim, pa nisem vedel, ali me letalo sploh uboga. In v zraku sem šele nekaj trenutkov! Poskušam uravnati nagib v nasprotno smer.

»Sedaj višiš na drugo stran!« zasilšim glas majorja Bešlina. Porinem vzvod na drugo stran. Spet visim. In tako sem se nekajkrat prevrle s krila na krilo. Letalo je začelo drhteti. Vzemirnil sem ga. Torej je preveč občutljivo. Moral sem z vzvodom delati malone milimeterske premike.

(So nadaljuje)